fuit petitio, qui eſſent exceſſus enormes, pro quibus ſit ad Sedem Apoſtolic. recurrendum; ſolum quinque ſunt excepti caſus, ut in *num.* 3386. *&* 3390. inter quos non eſt percuſſio enormis; exceptio autem firmat regulam in contrarium.

3579 Firmiter ſuadetur, quia in limitatione facultatis reſervandi caſus facta a Clem. VIII. Prælatis Regularibus circa ſuos ſubditos, ſub *n.* 10. conceditur reſervabilis *Occiſio, aut vulneratio, ſeu gravis percuſſio cujuſcumque perſonæ.* Quæ conceſſio ſupponit facultatem abſolvendi; nullus namque Superior poteſt ſibi reſervare caſum, quem non poteſt abſolvere: *v. num.* 3301.

Quod (ut recte ponderat Matthæucci *tom.* 1. *ver. Excomm. Canonis, n.* 55.) magis liquet ex verbis, quæ Urb. VIII. confirmans Decr. Clem. VIII. addidit: *Sanctitas ſua deinceps declaravit, ut ſi hujuſmodi Regularium Confeſſariis caſus alicujus reſervati facultatem petentibus, Superior dare noluerit, poſſint nihilominus Confeſſarii illa vice pœnitentes Regulares, etiam non obtenta a Superiore facultate, abſolvere.* Ubi ad rem notetur, per ly, *facultatem petentibus Superior dare noluerit*; Pontificem ſupponere, Superiores per ſeipſos, vel alios, quibus id commiſerint, poſſe proprios ſubditos a præfatis abſolvere: *v. num.* 3302.

3580 Qui autem ſint hi Superiores, dictum eſt *n.* 3379. 3432. *&* 3303.

Quantum ad ſatisfactionem: *v. num.* 3371.

3581 De Monialibus exemptis, recte ait Matthæucci *cit. n.* 60. (Moniales exemptæ ſe invicem percutientes, abſolvuntur a ſuis Prælatis Regularibus, vel aliis de præfatorum commiſſione; etenim privilegia Regularibus data, eorumdem Monialibus communicantur, ut obſervat Pignatell. *tom.* 7. *conſult.* 80. *n.* 4. Piaſec. *prax. part.* 2. *c.* 3. *art.* 7. *n.* 1. & expreſſe in Bulla Aurea Sixtus IV. indulget: *Ut Moniales, & Tertii Ordinis Sorores, exiſtentes ſub cura Fratrum Prædicatorum, & Minorum, reſpective, poſſint, & debeant libere, & licite uti in omnibus, & per omnia, privilegiis, immunitatibus, gratiis, favoribus, conceſſionibus, facultatibus, & indultis ſpiritualibus & temporalibus præfatis Ordinibus Prædicatorum & Minorum conceſſis, quatenus earum ſexui, & ſtatui non contradicant*; & pro Monialibus S. Claræ repetit Leo Decimus *Conſtit. cum ſicut*, & Gregor. XIII. *Conſtit. ex benignæ Sedis*, & Sixtus V. *Conſtit. etſi Mendicantium*, confirmantes privilegia Fratrum Minorum de Obſervantia, & Monialium Sanctæ Claræ, ac Tertii Ordinis Sancti Franciſci, etiam per modum communicationis, & extenſionis inter ſe, & cum aliis Ordinibus.

3582 Si in aliquo Conventu ſint tantum Prælatus, & unus Sacerdos ſubditus, qui invicem ſe percuſſerint; tunc ſi percuſſio eſt occulta, poteſt Prælatus illum Sacerdotem abſolvere, eumque eligere, & abſolvi; vel e converſo, poteſt illi facultatem committere, ut ipſe Superior abſolvatur, ſicque abſolutus ſubditum abſolvere, Port. *in reſol. Moral.* quia tunc, cum percuſſio ſit occulta, Prælatus non eſt vitandus, ſed toleratus; adeoque habet juriſdictionem, & inde poteſt eam exercere, & delegare.

3583 Si vero percuſſio ſit publica, ut nulla poſſit tergiverſatione celari, videtur, quod non; quia tunc, cum ſit vitandus, & inde careat juriſdictione, nec poſſet abſolvere, nec eam delegare.

Attamen Diana *tom.* 6. *tract.* 2. *reſol.* 26. Paſſerinus, Lezzana *ver. Clericus, n.* 17. Port. *citat.* & alii cum Tambur. docent, quod tunc, licet non poſſit ſibi eligere ſubditum pariter publice excommunicatum, quatenus hic, cum ſit vitandus, non eſt capax juriſdictionis; poteſt tamen eligere alium Sacerdotem, & ab illo abſolvi; qui tunc, licet ſit privatus juriſdictione, illa electio non eſt actus juriſdictionis, ſed ſolum deſignatio perſonæ, cui Papa ex vi juris aut privilegii dat juriſdictionem.

3584 Si ſubditus ſit laicus, aut Superior non ſit talis, qui poteſtatem ordinariam habeat abſolvendi, adeoque non poſſit eam alteri delegare, ut in *num.* 3302. 3379. *&* 3432. tunc recurrere debent pro abſolutione ad Superiorem Provincialem.

QUÆRES I.

3585 *A quo ſit abſolvendus Religioſus, qui Religioſum alterius Ordinis, aut Clericum ſæcularem percuſſit?*

PAſſer. *de elect. c.* 26. *n.* 67. Rodr. & alii apud ipſos tenent, Prælatos Regulares abſolvere poſſe ſuos ſubditos a Cenſura Canonis ob percuſſionem etiam enormem alterius Religioſi, ſive proprii, ſive alterius Ordinis, ſive etiam Clericorum ſæcularium; hac moti ratione, quia privilegia Prælatorum Regularium abſolvendi ab hujuſmodi cenſura, relata *a n.* 3379. *ad* 3392. maxime privil. Bonif. IX. Ordini Prædicatorum, hanc dant facultatem abſque limitatione.

3586 Dico tamen, Religioſum Clericum ſæcularem percutientem, non a proprio Superiore Regulari debere abſolvi, ſed ab Epiſcopo, ex *cap. Religioſo in* 6. ſub eodem titulo, vel a Sede Apoſtolica ex ſtylo Curiæ, vel a Superiore Regulari de licentia Epiſcopi loci.

3587 Religioſus vero percutiens Religioſum alterius Ordinis, debet ab ambobus eorum Prælatis abſolvi, ex eadem Decretali, his verbis: *Si vero clauſtralis aliquis in Religioſam perſonam alterius clauſtri manus injecerit violentas, per Abbatem proprium, & ejus, qui paſſus eſt injuriam, abſolvatur.* Quam decretalem Cabaſ. *n.* 9. & Engel. *n.* 112. ex Molina apud Matthæucci *cit. n.* 48. explicant, ut abſolutio, & executio pœnæ fiat per Superiorem percuſſoris, tamquam per Judicem Ordinarium, cum præſentia, & conſenſu Superioris offenſi, tanquam actoris ſuper injuria ſui Religioſi, niſi Superior offenſi integrum negotium Superiori percuſſoris commiſerit, aut injuriam remittat.

Quod ſi Religioſi illi ad invicem, & mutuo ſe percuſſerint, poterit quilibet Superior ſuum ſubditum abſolvere; quia injuria compenſatur. Alarius *n.* 9.

QUÆRES II.

3588 *An Regulares poſſint abſolvere ſæculares & exteros a percuſſione levi Clerici?*

POſſe, tenent Diana *par.* 9. *tr.* 4. *reſ.* 53. & Verricelli *tract.* 8. *q.* 15. cum aliis apud ipſos; quia licet Regulares non poſſint abſolvere ſæculares a caſibus ipſis ſpecialiter reſervatis, a caſibus ſcilicet, quos ipſi in propriis reſpective diœceſibus ſibi reſervant; abſolvere poſſunt a caſibus ex jure communi reſervatis Epiſcopis, ſeu a quibus ex jure communi conceditur Epiſcopis facultas abſolvendi; talis eſt percuſſio levis, quæ proinde hodie (ait Verricelli *cit. num.* 15.) non eſt excommunicatio Papalis, ſed Epiſcopalis, Epiſcopis competens, non ex jure ſpeciali, ſed ex jure communi, & ordinario, *ex cap. Pervenit, ut in n.* 3576. *vid. n.* 3429.

3589 Nec obſtare dicunt Decr. Clem. VIII. de anno 1602. relatum *num.* 3472. ubi prohibetur cuilibet Confeſſario tam ſæculari, quam Regulari, ſub prætextu privilegiorum abſolutio *Injicientium violentas manus in Clericos*, juxta Canonem: *Si quis ſuadente diabolo* 17. *q.* 4. *ac juris diſpoſitionem*: quia talis reſervatio eſt facta juxta juris diſpoſitionem; jus autem commune, *cap. Pervenit*, percuſſionem levem commiſit Epiſcopo; adeoque reſtrinxit Canonem: *Si quis ſuadente*, ubi habetur reſervatio Papalis, ad percuſſionem mediocrem, vel enormem; ac proinde Confeſſarios Regulares intra Italiam, & extra Urbem, ſolum a mediocri, vel enormi, non poſſe ſeculares abſolvere; quia hæc ſola in reſervatione Clem. VIII. comprehenditur, minime percuſſio levis.

3590 Dico tamen, Regulares non poſſe intra Ita-

liam, & extra Urbem, ſæculares abſolvere a percuſſione, niſi ab Epiſcopo facultatem obtineant abſolvendi caſus ipſi reſervatos. Miranda *in Man. Prælatorum, tom.* 1. *quæſt.* 4. *art.* 2. Leone *de cenſur.* apud Dianam *cit.* & alii. Ratio eſt, quia Decretum Clem. VIII. abſolute reſervat percuſſionem violentam, non diſtinguens de occulta, aut publica, nec de levi, aut mediocri, vel enormi; & ubi lex non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus. Nec Canon: *Si quis ſuadente*, diſtinguit de levi &c. ut patet *in num.* 3557.

3591 Neque verba Decreti reſervantis, *ac juris diſpoſitionem*, favent Confeſſariis Regularibus, quia jus *cap. Pervenit* (ad quod verba referuntur) abſolutionem a percuſſione levi concedit Epiſcopis, minime Confeſſariis Regularibus, aut ſæcularibus; & pariter Decretum Clem. VIII. per dicta verba eamdem facultatem confirmat Epiſcopis, ſed expreſſe prohibet cunctis Confeſſariis tam ſæcularibus, quam Regularibus intra Italiam, & extra Urbem. Et ex hoc ſit, quod non poſſint a percuſſione levi exteros, & ſæculares abſolvere.

3592 Qui tamen poterunt a percuſſione levi ſæculares, & exteros abſolvere, ſi facultatem ſupra caſus Epiſcopo reſervatos ab ipſo Epiſcopo obtineant, quam facultatem Epiſcopos poſſe illis delegare, non eſt dubium, quia eſt poteſtas ordinaria; & tunc Confeſſarii ſæculares, aut Regulares, a percuſſione levi abſolvunt, minime virtute privilegiorum, ſed ex delegatione, & commiſſione Epiſcopi.

De privilegio Canonis, fuſe agunt Privitera *a pag.* 22. *ad* 34. Peyr. *tom.* 2. *pag. mihi* 381. Matthæucci *tom.* 1. Clericatus *cap.* 27.

CASUS 8. RESERVATI

Illuſtriſſimo, & Reverendiſſimo Archiepiſcopo Panormitano.

3593 1. RAptores virginum, prolem ſuffocantes, & nefandum ſodomiæ ſcelus, non modo exercentes, ſed etiam ſemel committentes.

2. Paganis viris, vel mulieribus, aut beſtiis abutentes.

3. Qui Sanctimoniales, vel alias mulieres intra Monaſterium commorantes, turpiter alloquuntur, iiſdemque per ſe vel alios ſcribunt, vel turpiter quid intendunt, aut tractant.

4. Sortilegium operantes, & magicas artes, veneficia, ſuperſtitioneſque exercentes, & quolibet Sacramento, vel ſacramentali, aut re ſacra ad id abutentes.

5. Litterarum, ac ſigilli Archiepiſcopalis, & ejus Curiæ falſarii, & qui litteras, & ſcripturas Archivii, vel furto arripiunt, vel quovis modo mutilant, aut deturpant, ut integre legi nequeant; *vid. num.* 3554. *n* 4.

6. Notarii, qui legata ad pias cauſas facta non denunciant.

7. Clerici ad quoslibet Ordines per ſaltum, vel furtive promoti: vide infra *de Irregul. tom.* 3. *n.* 37. *&* 19.

8. Bonorum Eccleſiaſticorum invaſores.

EXPLICATIO.

3594 PRolem *ſuffocantes*, dicuntur perſonæ illæ, quæ in lecto, periculum advertentes, & non curantes, prolem opprimunt; vel quæ prolem ex adulterio, v. gr. natam, ut occultent, ſuffocant.

3595 Non ſufficit ad reſervationem, ſi raptus ſit viduæ, aut defloratæ. Conditiones raptus *vid. n.* 2158. pro ſodomia: *v. a n.* 2145. *ad* 2178.

3596 Nomine *Pagani*, non veniunt hæretici, ſed non baptizati, & Turcæ, &c.

3597 Qui ſemel ſortilegium committit, incidit in reſervationem, quia vere dicitur ſortilegium operans. Non ſic ſemel, aut iterum magicas artes, veneficia, & ſuperſtitiones operans, quia reſervatio hic requirit exercitium; duo autem, vel tres actus non faciunt exercitium; nam exercitium dicit frequentiam. Tamb. *tom.* 2. *n.* 33.

3598 In 6. caſu non comprehenditur legatum factum ad ſatisfactionem rei ablatæ, aut furti; at peccant mortaliter in hac Diœceſi Notarii illud non denunciantes, ex præcepto Synod. Panor. de anno 1679. *n.* 343. ubi ſit diſtinctio inter legata ad pias cauſas, & legata ad ſatisfactionem rei ablatæ aut furti, & ideo pro utriſque eſt peccatum, ſed pro prioribus reſervatio.

3599 Pro 8. caſu invaſio proprie eſt bonorum ſtabilium; nam mobilium, dicitur furtum, *ut in num.* 3554. *n.* 7. ubi vide, quæ ſint bona Eccleſiaſtica.

3600 In Diœceſibus, ubi in peccato carnis cum Confeſſario reſervatur peccatum complicis, nomine *peccati carnis*, venit, non ſolum culpa conſummata (niſi exprimatur), ſed quodlibet peccatum mortale externum carnis, nempe tactus impudici, &c. Item nomine *complicis*, venit perſona illa, quæ cum Confeſſario peccavit: hæc quidem non poteſt ab eodem valide abſolvi; bene vero ab alio Confeſſario, quia reſpectu ejuſdem Confeſſarii, peccatum complicis eſt in tali diœceſi reſervatum, minime reſpectu alterius Confeſſarii; nam reſpectu alterius Confeſſarii perſona illa non dicitur complex in peccato carnis: *v. tom.* 2. *n.* 608.

CASUS RESERVATI

In Ordine Minorum Regularis Obſervantiæ S. P. Franciſci.

Miniſtris Generalibus, & Provincialibus.

Pro Obſervantibus ſunt 19.

3601 1. NOmen Dei, aut Domini Noſtri Jeſu Chriſti, aut Deiparæ Virginis Mariæ blaſphemantes.

2. Rebus ſacris abutentes.

3. Quidquam in Religionis detrimentum extra Religionem patefacientes.

4. Diſcordias Patrum, vel depoſitiones Prælatorum manifeſtantes.

5. Calumniam in judicio cuiquam imponentes, vel ad id faciendum inducentes.

6. Falſo, ac ſcienter, quempiam accuſantes, & accuſam revelantes.

7. Falſum teſtimonium deponentes, vel deponendum procurantes, aut alium quomodolibet infamantes.

8. Jurati veritatem negantes, & falſum affirmantes.

9. Ter debite moniti obedire renuentes.

10. Conſummatum carnis peccatum quodcumque admittentes.

11. Denarios contra Regulam accipientes, tenentes, vel aſſervantes.

12. Rei ſacræ vel notabilis furtum perpetrantes.

13. Religionis bona extra Ordinem dono dantes.

14. Fratribus, vel ſæcularibus vendentes, aut quovis alio modo alienantes.

15. Generalis, vel Provincialis, aut eorum Secretariorum litteras tum miſſas, tum accipiendas, impedientes, frangentes, falſificantes, & quomodolibet intercipientes.

16. Sigillum Ordinis, vel cujuſvis alterius Prælati, aut perſonæ notabilis, falſificantes.

17. Libellum famoſum facientes, fieri procurantes, inducentes, conſulentes, projicientes, vel publicantes.

18. Graviter quempiam percutientes, aut contra Prælatum machinantes.

19. Carnes, cum Eccleſiæ præcepto, vel Regulæ vetitum fuerit, comedentes, niſi ſcriptam facultatem ob neceſſitatem a Superiore antea impetraverint.

PRO REFORMATIS 13.

3602 1. VEneficj, incanteſimi, e ſortilegii.

2. Diſubbidienza contumace, quando fatta

la terza monizione per un giorno naturale, il ſuddetto perſevera nella diſubbidienza.

3. Percuſſione grave d' un altro Religioſo, o Chierico ſecolare.

4. Manifeſtazione di coſe, che infamino la Religione, o Frate particolare.

5. Peccato di carne volontario compito.

6. Proprietà di peccato mortale.

7. Furto di coſe notabili, o replicato.

8. Falſa accuſa con infamia dell' accuſato, o dar memoriale falſo in qualche Tribunale.

9. Falſo teſtimonio in giudizio.

10. Falſificazione di mano, o ſuggello de' Superiori, o di perſona notabile, o del Convento.

11. Malizioſo impedimento, retardazione, e apertura di lettere de' Superiori a' ſudditi, e de' ſudditi a' Superiori.

12. Far libelli famoſi, conſigliare, o indurre, che ſi faccino, quando ſi giunge a ſegno, che ſiano eſpoſti, buttati, o in qualſivoglia modo pubblicati.

13. Procurare, ajutare, conſigliare aborto animato, ancorchè non ſia ſeguito l' effetto.

Vide dicta ſupra Decr. Clem. VIII. *a num*, 3302.

Super quo dubitatum fuit;

An in Decreto Clem. Papæ VIII. de anno 1593. 16. Maji ſuper qualitate caſuum ab eorumdem Regularium Superioribus reſervandorum edito, cenſuræ etiam comprehenderentur; ita ut iiſdem Superioribus abſque Capituli Generalis, aut Provincialis conſenſu, aliquibus peccatis in Decreto hujuſmodi non contentis, excommunicationem annectere, ejuſdemque abſolutionem ſibi reſervare liceat?

S. Congr. Card. negotiis Regularium præpoſita, Illuſtriſſimo Bandino referente, cenſuras in ſupradicto Decreto comprehendi cenſuit. Romæ 7. Julii 1617.

CONFESSARII SCIENTIA.

3603 Confeſſarius ut valide abſolvat, requiritur, & ſufficit, quod cognoſcat peccata ſaltem ſub ratione confuſa peccati, & ſciat formam, Buſemb. *lib. 6. tract. 4. cap. 2. dub. 4. n. 3.* quia ſic habet partes eſſentiales Sacramenti.

3604. Ut autem licite abſolvat, ejus ſcientia debet eſſe tanta, ut ſciat diſcernere, an peccata, quæ communiter patrantur, ſint mortalia, vel venialia, unum, aut plura, circumſtantias mutantes ſpeciem in peccatis communiter occurrentibus; nam de aliis etiam Doctores ſæpe dubitant. Leander hic *diſp. 11. q. 106.* qui cum multis *qu. 109.* ait, non requiri, quod Confeſſarius de omnibus, quæ audit a pœnitente, judicet, an ſint peccata gravia, vel levia; immo neque, an ſint, vel non ſint peccata; ſed de communibus: reliqua vero audiat, & intelligat, ac poſtea abſolvat, cum debita intentione; quia ſi non tenetur omnia peccata cognoſcere, minime tenebitur determinatum judicium de omnibus ferre.

3605 Item ſcire debet ſpectantia ad reſtitutionem, requiſita in pœnitente, ut ſit recte diſpoſitus, & remedia peccatis opportuna, inſuper caſus reſervatos, cenſuras, & irregularitates.

3606 *Confeſſarii Regulares*, ex ſuis privilegiis, extra Italiam, & intra Urbem abſolvere poſſunt toties quoties, ab omnibus caſibus Pontificiis, exceptis caſibus 20. reſervatis in Bulla Cœnæ Domini, & caſibus reſervatis Epiſcopis pro ſingulis reſpective diœceſibus. Iidem vero intra Italiam, & extra Urbem, abſolvere pariter poſſunt toties quoties, ab omnibus caſibus Pontificiis, exceptis caſibus Epiſcopis reſervatis, caſibus 20. reſervatis in Bulla Cœnæ Domini, & inſuper aliis ſex caſibus Pontificiis, qui poſt præfatos 20. referuntur. Unde Confeſſarii Regulares ſolum horum, & caſuum in propria Religione reſervatorum, debent memoriam tenere. Inſuper abſolvere non poſſunt nominatim excommunicatos per ſententiam ab homine, niſi virtute Bullæ Cruciatæ, & ſatisfacta parte: *vid. Propoſit. 12. ab Alexand. VIII. damn.*

3607 *Confeſſarii autem ſæculares*, ultra præmiſſas debent quamplurium aliarum cenſurarum reſervatarum memoriam tenere; quapropter omnium catalogum pro Confeſſariorum commodo appoſui.

3608 In caſibus difficilioribus ſufficit quod ſciat dubitare; & tunc, ſi ſit periculum errandi, v. g. circa impedimenta matrimonii, reſtitutionem, cenſuram reſervatam, &c. debet abſolutionem differre, uſquequo libros conſulat, aut doctiores.

3609 Sacerdos notabiliter in ſcientia deficiens, mortaliter peccat, ſi ad audiendas Confeſſiones ſe exponat. Major autem, aut minor ſcientia requiritur, & ſufficit, juxta locorum, & pœnitentium diverſitatem, juxta illud Iſaiæ 24. *Erit ſicut populus, ſic Sacerdos.* Sæpe pœnitentes docti poſſunt Confeſſarios juvare; *v. n. 278. 2684. 3233. & 3312.*

CONFESSARII PRUDENTIA.

3610 Debita prudentia Confeſſarius utetur, ſi accurate ſui, & Sacramenti conditionem attendat. Eſt hoc Sacramentum *ſecunda tabula poſt naufragium*; adeoque Tribunal pœnitentiæ, ſed miſericordiæ, & portus ſalutis. Eſt ipſe *Judex*, ſed pater, & medicus, atque pacis mediator inter Deum, & hominem. Quamvis igitur munus Confeſſarii per ſe ſit audire, non interrogare pœnitentem, ſæpe attenta pœnitentis conditione, eum interrogare tenetur.

3611 Et quidem non eſt *opus interrogare pœnitentes*, ſi ſint docti, aut licet non ſint docti, ſint tamen ſatis inſtructi ad peccata cum ſuis circumſtantiis aperienda: ſed eos, quos advertit non bene examinatos, aut adjutorio indigere; idque humano modo, ne pœnitentes nimium vexet.

3612 Pro qua re ſciendum eſt, pro integritate confeſſionis exprimendum eſſe numerum certum & determinatum peccatorum mortalium, quando conſtat: quando vero non conſtat, ſufficit exprimere numerum probabilem, aut veriſimilem, addendo particulam, *plus minuſve*, vel *circa*: quæ verba ſe extendunt ad parvam ſummam judicio prudenti reſpective ad numerum, cui adduntur: v. gr. in numero denario ad duo, vel tria, in centenario ad decem; & ſic qui confeſſus eſt, ſe peccaſſe circa decies, ſi poſtea recordetur peccaſſe per alias tres vices, non tenetur hæc tria confiteri; tenetur vero, ſi plurium recordetur.

3613 Qui vero bona fide confeſſus eſt, peccaſſe vigeſies, ſi poſtea inveniat, peccaſſe ſolum decies, non tenetur talem numerum retractare; nam in numero majori continetur minor, & ſic confeſſio eſt integra.

3614 Quando non poteſt haberi numerus probabilis, dicenda eſt frequentia in die, ſeptimana, menſe, vel anno, quantum humanitus fieri poteſt; quod ſi neque hoc fieri poſſit, ſufficit dicere conſuetudinem, & tempus peccandi.

3615 Hoc modo audiri debet concubinarius, qui diu concubinam domi retinuit, & meretrix; debent enim explicare numerum fornicationum, quot in die, ſeptimana, menſe, vel anno; quod ſi non poſſunt ſine periculo magni erroris, ſufficit, quod exprimant tempus, per quod in malo perſeverarunt.

3616 Caveat, ne ſimplices interroget de peccatis forte illis ignotis, ne ſic eos ad peccandum doceat. Interrogationes in materia caſtitatis, maxime cum mulieribus, ſint paucæ, & cautæ, ne nimirum ruborem afferat, ignorantem doceat, aut in aliquod periculum delectationis ſe, vel pœnitentem ponat; quod ſi id timeat, potius patiatur, ut aliquid integritati materiali deſit. Buſemb. *lib. 6. tract. 4. c. 2. dub. 6.*

3617 Pœnitentes, dum confitentur, *non interrumpat*; ſed ſolum quando advertit eos deficere, aut confundi, ſuggerat, ac adjuvet & ſtatim ſiſtat. Numquam

vultum aſperum, aut geſtum aliquem horroris oſtendat; numquam inter confitendum reprehendat, ſed verbis dulcibus ad confitendum alliciat: confeſſione vero completa, tunc, ut oportet, moneat, reprehendat, & curet: ita tamen, ut in reprehendendo iram non oſtendat, ſed amorem; aliud nomen non ſit in ore, niſi *filius, filia*; ſic ore charitatis pleno dignoſcere faciet pœnitenti malitiam peccati, offenſam Dei, damnum animæ, & corporis, pericula, inquietudines, &c. ut ita pœnitentem non confundat, ſed lucretur.

3618 Confeſſarius *advertens pœnitentem ignorantia alicujus mali gravis laborare*: ſi orta aliqua dubietate pœnitens eum interroget, tenetur veritatem aperire, quia ſilentium eſſet erroris approbatio. Si vero pœnitens eum non interroget, ſi Confeſſarius advertat, ignorantiam eſſe vincibilem, & culpabilem, tenetur eum monere, quia eſt indiſpoſitus, & in malo ſtatu, ac proinde non abſolvendus, niſi velit deſiſtere, & malum reparare.

3619 Si vero advertat ignorantiam eſſe invincibilem, quatenus, v. g. bona fide rem alterius detinet, matrimonium cum impedimento dirimente contraxit, &c. tunc ſi prævideat, ſeu prudenter timeat admonitionem non profuturam, nempe pœnitentem non reſtiturum, aut adhuc cum conjuge manſurum &c. eum monere non debet; quia monitio caret fine, imo eſt occaſio majoris mali; quoniam per monitionem ille, qui prius erat in ſtatu peccati materialis ſine offenſa Dei, conſtituitur in peccato formali cum offenſa Dei. Hinc S. Auguſt. relatus *in cap. Si quis, de Pœnit. diſt. 7.* inquit: *Si ſcirem tibi non prodeſſe, non te monerem, non te terrerem.* Idem dic, ſi ex monitione timeas aliquod magnum damnum, aut ſcandalum ſecuturum, v. g. ex conjugum ſeparatione filiorum periculum, parentum hoſtilitates, &c. Maſtrius *diſp. 21. qu. 8. num. 216.* Lugo, Villal. Dian. Tambur. *tom. 2. meth. confeſſ. lib. 3. c. 4.* ubi addit, quod in tali caſu, ſi pœnitens ſciat peccatum in contrahendo matrimonium commiſſum, neſciat vero invaliditatem, de peccato abſolvat, at invaliditatem non oſtendat.

3620 *Confeſſarii Principum, & Prælatorum*, ſi ſciant eos non ſatisfacere proprio officio, v. gr. circa collationem beneficiorum, electionem miniſtrorum, gubernationem ſubditorum, circa eleemoſynas ex bonis Eccleſiaſticis faciendas, &c. tenentur eoſdem de ſua obligatione monere, alias erunt eorum peccatorum participes, & unus alterum ad inferna trahet; quia raro eorum ignorantia eſt invincibilis; & raro id evenit ſine damno communi, & ſine ſcandalo ſubditorum putantium ſimilia licere.

3621 *Confeſſarius* (ait Gobat *tom. 3. de voto n. 373.*) *tenetur ex charitate ſequi opiniones probabiles, quando ſectando ſeveriores conjicit pœnitentem in periculum peccatis formalis.*

3622 Parochus, ſi ex Confeſſione pœnitentis dignoſcat impedimentum dirimens, & matrimonium ſit contractum, gerere ſe debet *ut in n. 3618. & 3619.*

Si non ſit contractum, debet illum monere, & ſi opus fuerit, terrere, ne contrahat: at ſi perſiſtat in contrahendo, non poteſt illum a matrimonio repellere, ſicut nec poteſt ab Euchariſtia. Immo nec poteſt illum poſt Confeſſionem monere, abſque eo, quod prius ab illo licentiam petat, & obtineat, Anton. a Spir. Sanct. *de Sacram. Pœnit. tract. 5. diſp. 15. ſect. 5. n. 1557.* cum Bonacin. idque ratione ſigilli Sacramentalis, *ex n. 3206. & 3222.*

3623 Si ipſe ſolus impedimentum occultum ſciat extra Confeſſionem, non poteſt ad Matrimonium procedere, ſed tenetur illud Ordinario manifeſtare, Ant. a Spir. Sanct. *de Matrim. tract. 11. diſp. 4. ſect. 14. n. 212.* quia bonum Sacramenti prævalet juri particulari ſecreti naturalis, *ut in tom. 2. a num. 68.*

QUÆRES I.

3624 *Petrus, qui bona fide contraxit cum impedimento dirimente, quod etiam in ſtatu conjugii ignorat, fecit votum cum juramento de non reddendo debitum uxori; accedit pro Confeſſione ad Parochum pro tali voto violatio, Parochus ſcit impedimentum dirimens, quomodo ſe gerere debeat?*

Reſp. Si Parochus prudenter putet, quod ex manifeſtatione impedimenti nullus ſperetur profectus, ſed potius damnum, non tenetur illud aperire, juxta *n. 3619.* Quia pœnitens non petit, an habeat impedimentum (tunc enim utique teneretur poſitive reſpondere, *ut in n. 3618.*) ſed confitetur peccatum in faciendo votum de re alteri debita, aut de eo ex conſcientia erronea violato. Unde tunc ſe gerere debet, ſicut cum eo qui operatur ex conſcientia erronea, & inde dicere votum non tenere, imo a peccato in eo emittendo abſolvere: nec tunc mentietur; quia ſtante conſcientia erronea, ſi vovendo peccavit, nec votum ſervare tenetur.

QUÆRES II.

3625 *Dum duo ſponſi accedunt cum pompa & comitatu ad Eccleſiam ad matrimonium contrahendum, alter eorum recordatur impedimenti dirimentis. Quid iſte agere debet, ut ſe retrahat ſine infamia, & ſcandalo?*

Reſp. Si impedimentum non afferat infamiam, aut ſcandalum, ut ſi ſit affinitatis ex copula licita, &c. tunc debet ipſe ſponſus illud manifeſtare, & inde ſe retrahere, uſquequo de remedio provideatur, vel penitus deſiſtendo, vel diſpenſationem petendo.

3626 Si impedimentum afferat infamiam, aut ſcandalum, ut ſi ſit affinitatis ex copula illicita, &c. tunc debet requirere Parochum pro Confeſſione occaſione reconciliationis, & ei aperire impedimentum; Parochus autem poteſt ſponſum monere, ut ſtatim voveat caſtitatem; quo peracto, de licentia pœnitentis dicat, eos non poſſe contrahere; quia ſponſus ille habet impedimentum voti, quo indiget diſpenſari, & neſciebat.

3627 Quod votum debet vere emitti, alias Parochus mendacium proferret, quod quamvis veniale, nulla ratione cohoneſtari poteſt, cum ſit ab intrinſeco malum. Poteſt autem emitti ad breve tempus, ut ſic Sponſus, ſi nolit, aut non poſſit pro diſpenſatione impedimenti dirimentis recurrere, poſſit, voti tempore elapſo, cum alio contrahere.

PRUDENTIA CUM MONIALIBUS.

3628 Eſſe debet eximia. Sit Confeſſarius deputatus pro omnibus indifferens, donaria a particularibus haud recipiat, numquam loquatur, niſi quæ ad confeſſionem, & ſalutarem animæ inſtructionem conducunt; non ſit aſper, nec indiſcretus in zelo; morum reformationem, minime totam, & ſimul, ſed paulatim procuret, ne totum volens, totum perdat, & ovem amittat.

3629 Monere tenetur Monialem de conſcientia erronea contra ipſam, etiamſi ſit ſuper aliqua regulari obſervantia, quam erronee putat obligare ſub mortali, quia ſi ſunt vitanda peccata, quæ committuntur ſcienter, quanto magis, quæ ignoranter? Et cum ſit ſermo de mulieribus, valde juvat attendere doctrinam, & dictum D. Thomæ *in num. 151.*

3630 Quando autem conſcientia erronea eſt ſuper obſervantia Regulari, debet quidem monere, quod ejus omiſſio non ſit mortalis; ſed debet ſimul firmis motivis enixe talem obſervantiam ſuadere, ita ut monitio ſit ad peccatum mortale vitandum, minime ad obſervantiam omittendam.

3631 Prompta habeat remedia contra ſcrupulos, & valida motiva ad oſtendenda mundi mala, ac ſuavi-

tatem Religionis, & jugi Chriſti, in comparatione ad jugum mundi.

3632 In occaſione proxima utatur conſideratione offenſæ Dei, quatuor Noviſſimorum, maxime mortis, vitæ, ac pœnæ æternæ; atque etiam motivis politicis, famæ, honoris, cum reflexi ne ad honeſtatem natalium, & ad pœnam atque inquietudinem animi, & corporis, quæ in ſimilibus experitur.

3633 Sit eruditus ſuper propriis Monialium Regulis, & obſervantiis, ut firma ſint ejus reſponſa, & conſilia, in mente habens, contrarietatem reſponſionum, & conſiliorum ſcandalum parere Monialibus.

3634 Denique omnino ab opinionibus laxis ſe abſtineat; æquitati tamen ſe accommodet.

PRUDENTIA IN OCCASIONE PROXIMA.

3635 OCcaſio peccandi eſt duplex, remota, & proxima. *Occaſio proxima* eſt illa, in qua homo poſitus, circumſtantiis attentis experitur, quod ſæpe ſæpius, & frequenter cadat in novum peccatum. *Occaſio remota* eſt illa, quæ attentis circumſtantiis non eſt frequenter, licet ſit raro, cum peccato conjuncta. Unde maxime ſunt attendendæ circumſtantiæ perſonæ, loci, firmitatis doloris, &c. hinc ſæpe eadem occaſio carnis, ſeu converſatio mulieris, quæ juveni eſt proxima, ſeni, aut juveni timorato, qui peccatum abhorret, eſt remota.

3636 *Occaſio proxima* proprie dicit duo, videlicet occaſionem extrinſecam, & periculum formale proximum peccandi, quæ duo ſeparari poſſunt; nam poteſt eſſe occaſio extrinſeca ſine periculo proximo, ut in ſene, &c. & periculum proximum ſine occaſione extrinſeca, in juvene conſueto ad ſe polluendum, ubi ſine occaſione extrinſeca eſt periculum proximum peccandi, ortum ex habitu pravo intrinſeco.

3637 *Periculum formale proximum* eſt illud, quod circumſtantiis attentis, ita inclinat, & movet ad peccandum, ut in perſona ſimilis conditionis ſoleat eſſe frequenter cum peccato conjunctum. Periculum vero materiale, ſeu remotum, eſt illud, quod non eſt hujuſmodi. Periculum formale aliud eſt extrinſecum ortum ex occaſione extrinſeca, aliud intrinſecum ortum ex prava conditione ipſius hominis.

3638 Occaſio proxima, licet ſit frequentior in peccatis carnis, in quolibet tamen peccato mortali poteſt contingere.

3639 *Concubinarius eſt;* qui mulierem, cum qua frequenter peccare ſolet, domi retinet, vel extra pro ſe expoſitam.

3640 Qui eſt in occaſione remota, poteſt abſolvi, alioquin (ut inquit Apoſt. 1. *ad Corinth.* 6.) *debueramus omnes exire de mundo;* nam etiam in ipſa ſolitudine, & in actibus licitis, adeſt occaſio remota peccandi: poſſunt tamen bene exerceri.

3641 Qui eſt in occaſione proxima involuntaria, quatenus non eſt in ſui poteſtate eam repellere, poteſt abſolvi, dummodo concurrant quatuor *in n.* 3652. expoſita. Ratio eſt; quia occaſio peccandi in ſe non eſt peccatum, niſi ſit voluntaria; & qui in ea eſt, potius dicitur eam pati, quam in eam ſe committere. Talis occaſio involuntaria contingere poteſt in filiofamilias cum famula domini; inter fratres, ſorores, filios, & filias familias, & ſimiles conjunctos, qui non ſunt ſui juris, habitantes in eadem domo ſub parentis, avi, patrui, &c. item in ſerva reſpectu domini. Confeſſarius ſervam adſtringat, ut totis viribus reſiſtat, & non oſtendat reciprocantiam amoris. Dominus tamen abſolvi non poteſt, quia in eo occaſio eſt voluntaria, & libera; imo ſerva, ſi dominus non ſe emendet, poteſt licite fugere, aut dominum compellere, ut eam alteri vendat. Cum iſtis tamen debet ſe gerere Confeſſarius, ſicut cum recidivis, differendo aliquando abſolutionem, & difficilem ſe oſtendendo, quando abſolvit.

3642 Qui eſt in occaſione proxima voluntaria, quam ſcilicet libere poteſt repellere, & non vult, abſolvi non poteſt, etiam ſemel, quia eſt indiſpoſitus ob defectum veri doloris, & propoſiti; imo eſt in continuo peccato mortali, juxta illud, *Qui amat periculum, peribit in illo;* quia occaſio proxima voluntaria, & periculum formale proximum voluntarium, ſi aſſumatur, eſt peccatum ejuſdem ſpeciei cum actu, ad quem ordinatur; qui enim in illam, ſeu in illud libere ſe conjicit, habet judicium probabile prudens, quod peccabit, adeoque virtualiter vult peccatum. Unde licet, ſi ſequatur actus principalis, v. g. fornicatio, non ſit opus circumſtantiam periculi in confeſſione aperire, ſed ſufficiat actum principalem exprimere; ſi tamen non ſequatur, opus eſt exprimere, ſe conjeciſſe in periculum proximum, ſeu occaſionem proximam talis peccati. Eadem ratione nemini licet quærere directe occaſionem proximam peccandi pro aliquo bono ſpirituali, aut temporali; *v. Propoſit.* 61. *&* 63. ab Innoc. XI. *damn.*

3643 Eum, qui eſt in occaſione proxima voluntaria peccandi, ſeu concubinarium, poſſe ſemel, & iterum abſolvi, antequam e domo concubinam ejiciat, dummodo firmiter proponat ejicere, tenent Leander *tract.* 5. *diſp.* 7. *qu.* 35. & quamplures apud illum; ſicut qui tenetur reſtituere rem, quam poſſidet, poteſt ſemel, & iterum abſolvi.

3644 Dico tamen, eum, qui habet occaſionem proximam, nempe extra propriam domum, poſſe ſemel, & iterum abſolvi, dummodo firmiter promittat occaſionem expellere, & in eam amplius ſe non committere. Moneo tamen Confeſſarium, ut poſt opportunas monitiones, proteſtetur *ſe eum pro ea vice abſoluturum;* hoc namque medio interdum uſus ſum, & expertus ſum fructum; pœnitens namque terretur, dum videt ſibi denegationem abſolutionis comminari.

3645 Ille vero, qui retinet occaſionem proximam voluntariam, nempe mulierem in propria domo, nec ſemel debet abſolvi, niſi prius illam ejiciat. Paludanus, D. Anton. Sylveſter, & alii, *quia cum fœmina ſemper eſſe, & non cognoſcere fœminam, nonne plus eſt, quam mortuum ſuſcitare?* ait Bernard. *ſerm.* 64. *in Cant.* Quam ſecuritatem ſalutis poteſt præſumere homo, dum detinet leonem in ſinu?

3646 Quod ſi ceſſaverit periculum formale & proximum de novo peccandi, tam corpore, quam mente, v. g. propter ſenectutem, infirmitatem, cognationem de novo ortam, &c. aut quia propoſitum amplius non peccandi fuit ita intenſum, & ſolidum, ut revera vir & mulier ſint emendati, & ſimul habitent ut frater, & ſoror, idque diuturni temporis experientia conſtet; tunc vir nec tenetur mulierem e domo ejicere, nec ab abſolutione impeditur, etiam ſi interdum, raro tamen, peccaverint; dummodo non adſit ſcandalum viciniæ, quatenus concubinatus fuit occultus, vel ſi publicus, ex teſtimonio tamen Parochi, aut alia via conſtet de emendatione, & quod vivant ut frater, & ſoror. Leander *cit. quæſt.* 40. 41. *&* 43. *cum aliis;* quia tunc occaſio de proxima facta eſt remota, & periculum de formali, & proximo, factum eſt materiale, & remotum, ut conſtat *ex n.* 1635. *&* 1636.

Nec locus præciſe ſumptus eſt occaſio proxima, alioquin in omnino loco eſſet occaſio proxima. Cardenas *diſp.* 40. *cap.* 4. *art.* 3. *n.* 63. *cap.* 5. *art.* 2. *n.* 78. *cap.* 7. *art.* 1. *n.* 126.

3647 Hic facit exemplum, quod adducit Cardenas *diſp.* 40. *cap.* 2. *n.* 19. Sint duo homines, unus quorum ingrediatur domum, in qua conſuevit peccare, cum propoſito tepido, & remiſſo, quod non ſit peccaturus; alter ex cauſa neceſſaria ingrediatur in ſimilem occaſionem, munitus tamen ſolido timore Dei, intenſiſſimo propoſito non peccandi, ac ferventi oratione, atque experientia, quod ſic aliquando munitus, fuerit firmus in ſervando propoſito; tunc primus ſe

ſe conſtituit in periculo formali, non ſic ſecundus.

3648 Bertaldus *in direct.* 9. *pr. dec. in fin. n.* 3. ait; *quod mulier habitans in domo, ubi peccat, ſi non recidat frequenter, ſed raro, puta ter, aut quater in anno ſecundum Graffium, aut ſemel in menſe ſecundum Caleſtinum in comp. Theol. Moral. abſolvi poſſit, dummodo abſit ſcandalum: quia talis cohabitatio raro ad peccatum inducens, non eſt amplius occaſio proxima, quoniam poſſet vir ille ita cum alia muliere extra peccare, abſque eo quod eſſet occaſio proxima, aut impediretur abſolvi.*

3649 Imo in regulis prudentiæ in confeſſione, 3. regula, ait ex quodam Caſiſta: *Quod ille, qui expertus eſt, quod non eſt in tali occaſione per tres vices repertus, quin una vice ceciderit, eam cenſere debeat occaſionem proximam:* ita fere ille.

3650 Cæterum hic caſus emendationis, ex firmo propoſito in occaſione proxima mulieris in propria domo, eſt quidem poſſibilis, ſed rarus, & ſingularis, ut inter corvos corvus albus; unicum remedium eſt vel matrimonium, ſi illud inire poſſunt, vel ſeparatio, quoniam in materia carnis victoria non habetur, niſi per fugam. Unde nunquam Confeſſarius in occaſione proxima voluntaria debet huic propoſito quantumvis intenſo ſe fidere & abſolvere, ſi concubinarius potens concubinam e domo ejicere, in propoſito ſuo nolit ejicere; quia ex regulariter contingentibus tale propoſitum non ſolet executioni mandari. Videri poteſt Cardenas *diſ.* 49. *c.* 4. *art.* 2. *& cap.* 5. *art.* 2.

3651 Ab occaſione proxima extrinſeca repellenda non excuſat cauſa aliqua utilis, aut honeſta; *ut conſtat ex num.* 1050. imo nulla alia cauſa eſt ſufficiens, niſi ſola impoſſibilitas phyſica, aut moralis; quia hæc reddit occaſionem extrinſecam involuntariam. Impoſſibilitas phyſica eſt in iis, qui non ſunt ſui juris.

3652 Difficultas eſt in diſcernendo, quando adſit *impoſſibilitas moralis;* pro qua re ita diſcurrit Cardenas *citat. cap.* 5. 6. *&* 7.

Ad impoſſibilitatem moralem conſtituendam requiritur cauſa neceſſaria, ſeu urgens, quæ ſuperet vires fragilitatis humanæ; talis cenſetur, ſi ex ſeparatione ſequatur valde grave detrimentum in vita, fama, aut bonis, ita Doctores communiter: Bertaldus *de Peccatis in regulis prudentiæ in Confeſſione*, 3. *Regula*, præſertim Leander *hic tr.* 5. *diſp.* 7. *q.* 36. 38. (qui tamen *in q.* 39. plus æquo ſe extendit circa gravitatem detrimenti) quia tunc non dicitur velle occaſionem proximam extrinſecam, ſed pati, & permittere, ut damnum evitet.

3653 Iſte autem, qui non poteſt repetere occaſionem extrinſecam, tenetur vitare periculum formale peccandi per actus proprios, nimirum. 1. Per verum, & firmum dolorem de præteritis. 2. Per intenſum, & ſolidum propoſitum ſolus cum ſola non alloquendi, imo totis viribus mulieris aſpectum vitandi: inſuper, quod ſi in caſu, aut aliqua cauſa, occaſio occurret, Dei gratia non peccabit. 3 Per verum propoſitum, & promiſſionem ſeparationis, quando erit poſſibilis, ceſſante impoſſibilitate morali. 4 Per fervidam orationem pro divino auxilio, & frequentia Sacramentorum, maxime confeſſionis cum eodem Confeſſario; a quo medio vitandi periculum formale per actus proprios nulla cauſa ſufficit ad excuſandum, etiamſi ſit periculum vitæ; quia præfata media, nempe firma deteſtatio peccati, propoſitum conſtans, & imploratio divini auxilii, &c. ſunt in poteſtate cujuslibet hominis, adeoque ad illa quilibet homo tenetur, etiam cum periculo vitæ: nam quilibet homo tenetur ad vitandum peccatum mortale, etiam cum periculo vitæ.

3654 Non ſufficit propoſitum remiſſum, & tepidum, quia non eſt ſufficiens ad vitandum, aut ſaltem extenuandum periculum formale peccandi; ſed requiritur valde intenſum, & conſtans.

3655 *Sit exemplum.* Puella poſt diuturnum tempus concubinatus, conſcientiæ morſibus mota accedit ad Confeſſarium, exponens impoſſibilitatem moralem exeundi ex ea domo, ſeu neceſſitatem moralem in ea permanendi, quia alias, utpote omni ſpe humana deſtituta, aut fame periret, aut in majus malum, nempe in publicum meretricium caderet: Confeſſarius cognita impoſſibilitate morali occaſionem extrinſecam repellendi, eam monuit, ut periculum formale vitaret, aut ſaltem extenuaret per actus proprios, & reſiſtendo, ut ſupra: reſpondit mulier ſe non poſſe elicere firmum & verum propoſitum reſiſtendi libidini complicis, quatenus reſiſtendo incurrit eamdem impoſſibilitatem moralem, quoniam certo cognoſcit, quod tunc e domo expelleretur, & ita eadem mala incurreret.

3656 In hoc caſu Confeſſarius non poteſt hanc puellam abſolvere, niſi e domo illa egrediatur; quia impoſſibilitas moralis excuſat a repellenda occaſione extrinſeca, at non excuſat a propoſito firmo repellendi periculum formale per proprios actus, ob rationem allatam; adeoque in hoc caſu impoſſibilitas moralis dicti propoſiti eſt vincenda per repulſionem occaſionis extrinſecæ.

3657 Iſta igitur puella non poteſt abſolvi, nec deobligari a repellenda occaſione extrinſeca, quia non habet efficax & conſtans propoſitum vincendi periculum formale per proprios actus, & reſiſtendi conſtanter, non obſtante, quod ſit e domo expellenda: ita fere diſcurrit Cardenas *cit.* Qui tandem ad paritatem de concubinario, qui ob impoſſibilitatem moralem excuſatur ab expellenda muliere, *in c.* 7. *art.* 3. *n.* 148. reſpondens, ait: *Diverſa itaque eſt ratio in concubinario, qui urgentiſſima neceſſitate coactus retinet fœminam: iſte enim poteſt per propoſitum efficax, & implorationem divini auxilii, extenuare periculum peccandi; hæc autem fœmina non poteſt illud extenuare per propoſitum, & alia media, niſi expellenda ſit e domo, ut ſupponit hypotheſis.*

3658 Caſus contingere poteſt, ut occaſio proxima ſit voluntaria viro, ſed involuntaria mulieri. Voluntaria viro, in quantum ipſe libere petit, & quærit. Involuntaria mulieri, in quantum ob ſui pulchritudinem experta eſt, quod etiam in aliis domibus eamdem occaſionem eſt paſſa, nec alium modum vivendi ſine eodem periculo habet, & aliunde ipſa non quærit virum, ſed paſſive ſe habet, & patitur. Et conſequenter, quod ipſa poſſit abſolvi, quatuor præmiſſis conditionibus. Vide *Propoſit.* 41. ab Alexand. VII. *damn.* *& in Propoſit.* 62. ab Innoc. XI. *damn.*

CIRCA OCCASIONEM PROXIMAM, QUAM QUIS PATITUR,

3659 PLura congerit Sieri in ſuo opuſculo de Sacr. Pœnit. in editione de anno 1698. ut ſequitur.

„ *Quamvis quis fuerit in occaſione proxima peccan-*
„ *di mortaliter, eſt tamen diſpoſitus, ſi eam nolit, ſed*
„ *patiatur, dummodo adhibeat alia remedia neceſſa-*
„ *ria ad vitandos relapſus.*

„ HAnc propoſitionem concedit communis ſenſus
„ Theologorum. Et ratio eſt, quia in tantum
„ quis voluntarie verſatus in occaſione proxima, quam
„ potens tollere non vult tollere, non eſt diſpoſitus
„ ad abſolutionem Sacramentalem, quia habet actua-
„ lem voluntatem peccandi, adeoque caret propoſito
„ ſufficienti. Quod autem habeat voluntatem actua-
„ lem peccandi, patet; tum quia vult cauſam, ex qua
„ ſequitur peccatum, unde cenſetur velle peccatum;
„ tum etiam quia non vult adimplere id, ad quod tene-
„ tur ſub peccato; tenetur autem ſub peccato ad remo-
„ vendam occaſionem proximam peccati. At hæc non
„ militant in eo, qui patitur occaſionem proximam
„ peccandi, qui non vult cauſam peccati, adeoque
„ non cenſetur velle peccatum; nec voluntarie omit-
„ tit adimplere id, ad quod tenetur, quia non tene-
„ tur ad id, quod moraliter non poteſt præſtare. Do-
„ ctrinam hujus rationis brevibus complexus eſt San-
„ ctus Baſilius *in conſtit. Monaſtic. c.* 4. *fol.* 489. ubi
„ dicit, in hujuſmodi caſibus hominem non amare
„ periculum, ſed illud invitum ſubire. Videatur etiam

„ D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 10. *art.* 9. *in corpore*. Ex hac ratione apparet, cauſam excuſantem ad non removendam occaſionem proximam peccandi, talem debere eſſe, ut reddat remotionem moraliter impoſſibilem; adeoque non ſufficere ad non fugiendam occaſionem proximam peccandi cauſam aliquam utilem, aut honeſtam: quod adeo verum eſt, ut oppoſita ſententia damnata fuerit ab Innoc. XI. Et quidem merito, quia charitas propria dictat, quod nulla utilitas ſit præferenda periculo proximo peccandi. Nec ulla ratio honeſtatis poteſt cohoneſtare perſeverantiam in periculo proximo peccandi, adeo ut magnum bonum non ſolum temporale, ſed nec etiam ſpirituale poſſit reddere licitum, quærere directe occaſionem proximam peccandi, ut idem Pontifex declaravit, damnans oppoſitam ſententiam. Addo, nec ſufficere quamcumque neceſſitatem permanendi in occaſione proxima peccandi, ad hoc ut aliquis non teneatur illam removere. Eſt ergo requiſita talis neceſſitas, ut reddat moraliter impoſſibile tollere occaſionem proximam: Hæc autem neceſſitas eſſet gravis infamia, magnum damnum, atque incommodum graviſſimum ſive in corporalibus, ſive ſpiritualibus; hæc enim mala ingerunt moralem impoſſibilitatem.

„ Ex dictis ſequitur primo, poſſe abſolvi Chirurgum, quando ſine ſuo gravi detrimento, vel infamia, non poteſt omittere exercitium ſuæ artis, quamvis in medendis fœminis experiatur voluntarias pollutiones, dummodo adhibeat alia remedia, quæ videri poſſunt neceſſaria ad evitanda peccata. Idem judicium fero de viris fundentibus chriſteres mulieribus, Sanchez *lib.* 9. *de Matrimon. diſp.* 45. *& alii*.

„ Sequitur ſecundo, Confeſſarium etiam non Parochum, eſſe diſpoſitum ad abſolutionem Sacramentalem, etiam ſi nolit recedere ab officio audiendi Confeſſiones, quamvis in tali exercitio experiatur frequentes delectationes moroſas, aut voluntarias pollutiones, ſi abſtinendo a confeſſionali patiatur gravem infamiam, aut notabile detrimentum & damnum in bonis fortunæ, adhibeatque alia congruentia remedia. Toletus, Caſtrop. & alii.

„ Infertur tertio, cum Navarro *in ſumma cap.* 3. *n.* 21. De Lugo, *diſp.* 14. *de Pœnitent. n.* 152. Suario *de Pœnit. diſp.* 32. *ſect.* 2. Reginaldo *tom.* 1. *lib.* 8. *n* 19. Graffio *p.* 1. *deciſ. cap.* 28. *n.* 23. Coriolano *de caſibus reſervatis fol.* 76. Lopez *part.* 1. *inſtruct. c.* 2. & aliis communiter, Filiumfamilias non teneri domum Patris deſerere, quando in ea eſſet talis occaſio peccandi, quam ipſe tollere non poteſt, quia in hoc non eſt ſui juris: dummodo vere pœniteat, & aliqua affulgeat emendatio, feratque propoſitum abhibendi alia media.

„ Infertur quarto, Adoleſcentem ſæpius peccantem cum filia domini, vel alia famula, ſi nequeat ſine notabili damno occaſionem removere, eſſe diſpoſitum, quamvis in occaſione permaneat, quia illam non vult, ſed eam ſubit invitus. Tancredi *tractat. de Sacram. Pœnitent. diſput.* 3. *quæſt.* 14.

„ Infertur quinto, Mercatores, Scribas, atque aliorum officiorum perſonas, non teneri deſerere officia propria, quamvis in illis exercendis experiantur proximas occaſiones peccandi, ſi dicta officia nequeant deſerere ſine notabili damno, puta, quia non haberent aliunde, ex quo viverent, Caſtropal. *tract.* 2. *diſput.* 2. *punct.* 9. §. 3. Navarr. Graſſis, & alii communiter.

„ Infertur ſexto, cum Thoma Hurtado *tom.* 1. *tract.* 1. *cap.* 7. *reſol.* 5. citante plures alios, Citharedos, Magiſtros ſcholarum, & ſimiles abſolvi poſſe, quamvis nolint ſua miniſteria omittere, & quamvis in illis experiantur occaſiones proximas peccandi, ſi ad ea exercenda compellat urgens neceſſitas.

„ Spectat autem ad prudentem Confeſſarium bene attendere in caſu particulari, an vere ſubeunda eſſent gravia iſta damna, & incommoda, ſi Pœnitens hujuſmodi occaſionem tollat: ſæpe enim non eſt prudens in pœnitente timor dicti mali ſubeundi; quia eſt nimis facilis falli, dum credere dulce eſt.

„ Infertur ſeptimo, cum communi: Adoleſcentem non teneri, vel ſupra tabulam cubare, ne dormiat in lectulo cum ſorore, quamvis expertus ſit pluries peccaſſe; eſt enim graviſſimum incommodum, ſupra tabulam, vel humi dormire; tenetur tamen alia media proportionata præſtare: & ex eadem ratione optime dicit Taner. *tract. de Sacram. Pœnit. diſp.* 3. *c.* 14. poſſe abſolvi adoleſcentem, qui cum alio adoleſcente in lecto ſolet habere tactus impudicos, etiam ſi non proponat deſerere lectum, ſi deberet humi cubare, & alia media præſtet.

„ Infertur octavo: eſſe abſolvendam Concubinam, vel Concubinarium, ſi nolint a cohabitatione ſeparari, ob metum cadentem in conſtantem virum, ob metum inquam mortis, mutilationis, amiſſionis notabilis famæ, honoris: eſt enim neceſſitas urgens, quæ cogit. Thom. Hurtadus, & ex ipſo Leander *tract.* 5. *de Pœnit. diſp.* 7. *quæſt.* 74. Adhibere tamen debet alia remedia efficacia, quæ abſque iſto gravi incommodo adhibere poteſt.

„ Infertur nono: poſſe abſolvi, qui non ſtatim ejicit fœminam, cum qua ſolitus fuit peccare, ſi graviſſimum damnum in re familiari, ac pecunia deberet pati. Ovedeus *t.* 2. *tract.* 6. *contr.* 3. *n.* 163. dummodo cohabitatio ſit ad breve tempus, ut notat Caſtropal. *tract.* 2. *diſp.* 2. *punct.* 9. §. 3.

„ Infertur decimo: eſſe diſpoſitum ad abſolutionem Sacramentalem illum, qui cum conſanguinea, vel alia fœmina habitante in diverſa domo, habet frequentes tactus inhoneſtos, quamvis nolit abſtinere ab ingreſſu illius domi ob gravem infamiam, quam ſubiret, niſi ingrederetur, Navarr. *in ſum. in cap.* 3. dummodo tamen adhibeat alia remedia.

„ An autem, ſi poſtquam adhibita ſunt alia remedia, & pœnitens ſæpius abſolutus in eadem relapſus ſit peccata ſine ulla emendatione, poſſit abſolvi, quamvis nolit omittere illam occaſionem, eſt graviſſima difficultas, atque ea tota pendet ab illa quæſtione, an in tali caſu teneatur pœnitens ſubire illud grave damnum, ut tollat occaſionem proximam. Non teneri ad hoc, adeoque poſſe in prædicto caſu abſolvi, docet cum Vivaldo, & aliis, Card. de Lugo *de Pœnit. diſp.* 14. *n.* 156. Ratio his Doctoribus eſt, quia ſi prima vice non tenebatur, neque deinde tenetur; nam cum occaſio proxima non ſit peccatum, ſed diſpoſitio ad peccatum, poteſt cohoneſtari ex illo graviſſimo damno, quod ex remotione occaſionis ſubire deberet; & ut approbant hanc ſententiam, ait Gobat *in quin. tract.* 5. *cap.* 32. in tali caſu ille, qui occaſionem proximam patitur, non vult, ſed permittit peccatum, ſe exponendo periculo cum propoſito reſiſtendi, quoad poterit. Quod adeo firmum eſt Cardinali de Lugo, approbantibus Dicaſtillo, & Gobat, ut dixerit, Petrum conſtitutum in periculo proximo peccandi, quod avertere nequit, niſi incurrat extremam paupertatem, & calamitatem, ſi haberet revelationem, quod ſit tentationi ſuccubiturus, non teneri illam occaſionem removere, adeoque poſſe abſolvi, ſi animum habeat utendi omnibus aliis mediis, quæ Confeſſarius prudens injunget. At oppoſitum docet Suarez *de Pœnitent. diſput.* 32. *ſect.* 2. cui aſſentior; quia ſi adhibitis omnibus aliis mediis, perſeverans in illa occaſione proxima, non experitur ullam emendationem; videtur, quod remotio talis occaſionis ſit unicum medium ad vitanda peccata, adeoque adſit obligatio tollendi tale periculum, nec ab hac obligatione eximitur ratione damni, quod paſſurus erit, juxta

„ illud:

„ illud: ***Si oculus tuus, vel pes tuus ſcandalizat te, erue eum***: & quidem debet homo, juxta Chriſti Domini præceptum, amittere potius omnia bona mortalia, ne animæ ſuæ detrimentum patiatur. A fortiori dabunt hanc doctrinam Tannerus *tom.* 4. *diſp.* 6. *n.* 112. Lopez *in Inſtructorio c.* 8. Cajet. & Corrad. qui omnes docent, etiamſi nulla alia media fuerint inutiliter adhibita, adhuc non obſtante quocumque damno teneri hominem deſerere occaſionem proximam. Ad argumentum pro oppoſita ſententia reſpondetur: Non teneri hominem, ante adhibita alia media, ſubire illud grave damnum ex remotione occaſionis; quia hæc remotio non apparet unice neceſſaria ad evitanda peccata; apparet tamen unice neceſſaria, ſi poſtquam adhibita ſunt alia media, hæc videntur inſufficientia ad impediendos relapſus. Unde non eſt mirum, ſi antequam adhibita fuerint alia media, homo ſit diſpoſitus ad Sacramentalem abſolutionem, non vero poſt adhibita inutiliter alia media; nam in primo caſu, cum remotio occaſionis non fuerit unicum medium, non tenebatur homo ad illud ſuſcipiendum cum notabili incommodo: in ſecundo caſu, cum cenſeatur unicum medium, tenetur ad illud etiam cum notabili incommodo; adeoque, ſi illud adhibere renuat, non eſt diſpoſitus ad Sacramentalem abſolutionem.

„ Ubi obiter moneo Confeſſarios, ut omnino curent, quod illi, quorum conſcientias dirigunt, vivant caute in uſu opinionum etiam probabiliorum, poteſt enim accidere caſus, quod aliqua opinio conſiderata præciſa a circumſtantiis, appareat tuta, & tamen hic, & nunc non ſit tuta in praxi, vel ex eo, quod in praxi ſit tractiva alicujus inconvenientis, adeoque illa eadem virtus, quæ prohibet illud inconveniens, prohibet etiam hic & nunc uſum illius opinionis. Vel poteſt accidere, quod uſus alicujus opinionis in praxi impediat aliquod medium unicum ad obſervantiam alicujus virtutis, ad quam tenemur ex præcepto; illa quidem virtus obligat, ne deducatur in praxim illa ſententia. Vel poteſt accidere caſus; quod uſus alicujus opinionis ſit cum periculo ruinæ animæ; hujuſmodi ſententiarum uſum, & reverentia erga Deum, & amor propriæ ſalutis æternæ impediunt. v. gr. qui probabiliter credit, ſe commiſſurum peccatum, ſi tali, vel tali occaſioni ſe exponat, nequit ſe illi occaſioni committere, licet etiam probabiliter judicet, nullum patraturum peccatum; nam hoc ſecundum judicium poteſt eſſe fallax, ac propterea, qui eo duceretur, traheretur ad periculum ruinæ, ut merito ac recte diſcurrunt communiter Scholaſtici contra pauculos.

Hæc Sieri.

3660 In recenſitis tamen corollariis eſt (maxime quoad praxim) attendendum, ſi ſit vera impoſſibilitas moralis, & non figuretur. Et ubi ea eſt vera, ſi vere præmiſſa quatuor remedia adhibeantur, & non pallientur; quod contingere poteſt in pluribus: Sit exemplum in corollario decimo, ubi non video practicam impoſſibilitatem moralem; quæ inquam moralis impoſſibilitas eſt viro ad abſtinendum ab ingreſſu diverſæ domus, ubi eſt mulier, cum qua frequentes tactus inhoneſtos eſt expertus? Sæpe quis occupationis ſupervenientis cauſa, ſolet diu deſiſtere ab acceſſu domus mulieris, quam frequentare ſolebat, abſque ulla impoſſibilitate morali, & abſque eo quod inde gravis infamia oriatur: hoc igitur idem, quod practicatur neceſſitate, cur non poteſt practicari virtute?

3661 Inſuper Cardenas *diſert.* 40. *num.* 155. recte ait, cadere ſub damnatione Innocent. XI. *in Prop.* 62. opinionem, (quam non pauci docent, nempe *licitum eſſe non fugere occaſionem proximam cum jactura divitiarum, ſeu bonorum fortunæ*. Non enim limitat ad urgentem neceſſitatem moralem concubinarii, neque ad impoſſibilitatem moralem. Quare iſta cauſa, quam afferunt, ut concubinarius non teneatur expellere occaſionem proximam, maneat intra terminum ſolius utilitatis, atque in terminis comprehenſis ſub damnatione.)

3662 In quolibet ergo caſu occaſionis proximæ, quam quis patitur, non eſt danda patienti abſolutio, niſi impoſſibilitas moralis ſit vera, & quatuor remedia vere ab eo adhibeantur, *juxta dicta a n.* 3652. *ad* 3657. Et accurate eſt attendendum, ne fiat palliatio, & paſſio obcæcet. Et favet monitum ipſius P. Sieri in fine. De occaſione proxima involuntaria agit Anton. a Spir. Sanct. de Sacram. Pœnitent. *tract.* 5. *diſp.* 3. *a num.* 127. *ad* 183.

QUÆRES I.

3663 *Sacerdos, qui eſt in occaſione proxima quatenus retinet domi concubinam, ſacris indutus veſtibus in Sacriſtia confitetur, & promittit Confeſſario, ſe ejecturum concubinam. An Confeſſarius debeat illum abſolvere?*

RESpond. Nec debere, nec poſſe, maxime ſi facta interrogatione, reperiat idem aliis vicibus promiſiſſe, & non ſervaſſe promiſſum. Ratio eſt: quia ex una parte negando abſolutionem, impedit periculum nullitatis Sacramenti, & ſacrilegii ob periculum indiſpoſitionis Sacerdotis, quæ quidem ſtantibus circumſtantiis rationabiliter præſumitur. Ex alia parte non facit injuriam Sacerdoti; quia poteſt ſibi providere per veram contritionem: *v. tom.* 3. *a n.* 279.

QUÆRES II.

3664 *An Confeſſarius poſſit permittere pænitenti, qui concubinam dimiſit, ut ad ejus domum accedat ad viſendos filios, quos ex ipſa genuit.*

AFfirmat Sancius *in ſelectis diſp.* 10. *n.* 9 ſi non ſit periculum reincidentiæ, nec ſcandalum, in quantum conſtet de emendatione.

Sed rectius Clericatus *cap.* 122. *n.* 33. cum Diana docet, non debere acceſſum permittere ſine neceſſitate, & tunc nonniſi cum probis ſociis: *vid. numer.* 3646.

PRUDENTIA CUM RECIDIVIS.

3665 REcidivitas, ſeu conſuetudo peccati, proprie diſtinguitur ab occaſione proxima; quia occaſio proxima, *ex n.* 1044. ultra periculum formale peccandi dicit occaſionem extrinſecam; conſuetudo vero eſt frequens reincidentia in idem peccatum, ſine emendationis apparentia, orta ex intrinſeca fragilitate; hinc conſuetudinarius, & recidivus dicitur juvenis, qui frequenter ſe polluit, nullam emendationem oſtendens; hic quidem non tenetur ad occaſionem repellendam, quia occaſio eſt ipſa fragilitas carnis juveni intrinſeca, & involuntaria; tenetur ad periculum formale vitandum, aut ſaltem extenuandum per actus proprios ſupernaturales.

3666 Nomine autem conſuetudinarii, & recidivi, quoad prudentiam Confeſſarii, veniunt etiam illi, qui ſunt in occaſione proxima extrinſeca involuntaria, ob impoſſibilitatem phyſicam aut moralem eam repellendi. Bertaldus *in Reg. prud. cit.* & Tambur. *tom.* 2. *in meth. Conſ. l.* 3 *cap.* 3. §. 4.

3667 Item, *aliud eſt* (ait Cardenas) *negare conſuetudinario abſolutionem, donec auferat conſuetudinem; & aliud per unam, vel alteram hebdomadam abſolutionem differre, ut vim ſibi inſerat contra conſuetudinem*: his præmiſſis,

3668 Dico 1. Confeſſarius, ſi vel ex præviis monitionibus, vel ex proprio remorſu videt in conſuetudina-

dinario aliquam emendationem, quatenus non cum tanta frequentia, ſed rarius cadit, debet illum abſolvere. Tamburin. & Bertaldus *citat.* quia tunc pœnitens eſt diſpoſitus, & ſtante aliqua emendatione, habet jus ad abſolutionem; & denegatio, aut dilatio abſolutionis, poſſet eum deſperare, ut caderet in pejus. Hinc

3669 Dico 2. Confeſſarius deſperans de emendatione conſuetudinarii, ſi prudenter diſcernit eum non habere verum propoſitum non peccandi, ſed remiſſum, aut ore tenus, debet abſolutionem denegare, aut differre, donec reperiat eum diſpoſitum cum firmo propoſito non peccandi. Si vero in eo diſcernat verum propoſitum non peccandi, poteſt libere eum abſolvere, ſed etiam poteſt abſolutionem differre. Cardenas *diſp.* 59 *cap.* 4.

Aſſertio tres habet partes: ratio primæ, quia tunc pœnitens non eſt diſpoſitus, cum ei deficiat verum propoſitum.

3670 Ratio 2. Quia tunc pœnitens eſt vere diſpoſitus, adeoque poteſt Confeſſarius illum abſolvere, juxta illud Trident. *Seſſ.* 14. *cap.* 2. *Pœnitentes per Sacerdotum ſententiam non ſemel, ſed toties quoties ad pœnitentiæ Tribunal confugerint, poſſe ab admiſſis peccatis liberari*; & Div. Hieronym. *Epiſtol.* 46. *ad Ruſticum*: *Non ſolum ſepties, ſed ſeptuagies delinquenti, ſi convertatur ad pœnitentiam, peccata condonantur*: *v. num.* 3073.

3671 Ratio 3. quia Confeſſarius non ſolum eſt judex, ſed etiam medicus; & quia dilatio abſolutionis eſt validum remedium ad curandum, aut ſaltem extenuandum morbum conſuetudinis peccati, ideo poterit Confeſſarius illud adhibere quando prudenter expediens judicaverit. *Ad hoc autem* (ut inquit Cardenas *citat. cap.* 2. *numer.* 12.) *magna requiritur prudentia in Confeſſario, nam remedia, quæ aliquibus proſunt, aliis poſſunt nocere ob diverſas infirmorum diſpoſitiones.* Id etiam inſinuat Concil. Lateranenſ. *in cap. omnis utriuſque ſexus*, dicens: *Sacerdos autem ſit diſcretus, & cautus, ut more periti medici ſuperinfundat vinum & oleum vulneribus ſauciati.*

Confeſſarius igitur ſit medicus, non carnifex; & ejus finis ſit ovem lucrari, non perdere: *v. Propoſ.* 60. ab Innoc. XI. *damn. & num.* 3052.

PRUDENTIA CUM MERETRICIBUS.

3672 TAmburin. in *Meth. Confeſ. lib.* 3. *cap.* 3. §. 5. cum Bauci, & Navarr. abſolute tenet, meretricem in lupanari exiſtentem poſſe abſolvi concurrentibus tribus, videlicet, 1. juſta cauſa permanendi in eo loco, quatenus hic & nunc alium non habet, ita tamen ut omni conatu curet alio abire, 2. vera deteſtatione peccati, 3. conſtanti propoſito Dei auxilio non peccandi in ea occaſione.

3673 Dico: ſi hujuſmodi meretrix accedat ad Confeſſarium ſponte, ex vera pœnitudine, & cum eximio dolore, tunc poſſe abſolvi concurrentibus dictis tribus, maxime ut *a num.* 3652.

Si vero accedat tempore Paſchali, ut ſatisfaciat præcepto, non debere ſtatim abſolvi, ſed differendam eſſe abſolutionem juxta prudentiam Confeſſarii, attenta ejus frequentia ad peccandum; quia tunc poteſt prudenter dubitare, an propoſitum ſit efficax, & conſtans. Eximitur ſemper caſus, quo iſta extraordinarium dolorem & propoſitum haberet, ut Confeſſarius prudenter diſcerneret, eam a Deo efficaciter tactam, & victam: tunc quidem expediens eſt, ut ſtatim abſolvat, monitionibus confirmet, & Sacramentorum frequentia muniat.

C A P U T VI.

De Peccatis.

PECCATUM PHILOSOPHICUM.

3674 CElebris, ſed non ſatis clara eſt diviſio peccati actualis *in Philoſophicum & Theologicum*; quamplurium autem expoſitionum confuſione ſecluſa.

Hæc quidem diviſio ſolum habet locum in actibus ab intrinſeco malis, ut perjurio, homicidio, odio Dei, &c. hoc præmiſſo.

3675 Dico. *Peccatum Philoſophicum, & Theologicum*, non diſtingui, niſi penes diverſas conſiderationes; idem enim peccatum, v. gr. homicidium innocentis, dicitur *Philoſophicum* conſideratum, ut contrariatur naturæ rationali, ſeu rationi: dicitur *Theologicum* conſideratum, ut offenſa Dei, & contrariatur legi æternæ: conſideratio enim rationis, & virtutis moralis naturalis eſt Philoſophi; conſideratio vero Dei, ejuſque legis æternæ eſt Theologi. Hinc homicidium innocentis conſideratum, ut contrarium principio naturali rationis: *Quod tibi non vis, alteri ne feceris*; dicitur peccatum philoſophicum; conſideratum vero, ut contrarium legi æternæ, theologicum.

Revera tamen, & ex natura rei idem peccatum, nempe idem homicidium innocentis eſt philoſophicum, & theologicum; quia eo ipſo, quod adverſatur rationi naturali indiſpenſabiliter, adverſatur Deo, ejuſque legi æternæ, adeoque eſt offenſa Dei, & peccatum theologicum. Unde non datur peccatum philoſophicum re ipſa, & in praxi a theologico ſeparatum; non enim dari poteſt homo legis naturalis invincibiliter ignarus.

3676 Lex namque æterna interior Dei ex *n.* 142. non conſiſtit in imperio libero ad extra, ſed in judicio intellectus repræſentantis bonum, & malum naturale, & in actu voluntatis divinæ reprobativo, & diſplicentiæ circa malum, approbativo, & complacentiæ circa bonum, explicato per verbum indicativum, *Nolo* malum, v. gr. homicidium, *Volo* bonum, ver. gr. dilectionem proximi.

3677 Quæ lex (ut vides) eſt naturalis, & neceſſaria, eſtque lex proprie dicta, & obligatoria, quia actum divinæ voluntatis includit. Quæque lex nobis innoteſcit, & intimatur independenter a revelatione, & locutione libera extrinſeca, ſed per lumen naturale, eo tempore, quo homines uſum rationis accipiunt, ita ut uſus rationis ſit dictæ legis notificatio, & intimatio; hinc per hujuſmodi legem incipiunt diſcernere inter bonum & malum, adeoque ex eo tempore lex naturalis incipit obligare. Quare, ſi non ſuperveniſſet lex externa Dei per revelationem & locutionem liberam factam Moyſi, prohibens homicidium, & præcipiens dilectionem, adhuc obligati eſſemus ad non occidendum, ſed diligendum; hujuſmodi namque locutio, ſeu imperium liberum, non eſt aliud, niſi externatio legis æternæ naturalis interioris.

3678 Quod autem detur hujuſmodi lex naturalis intimata nobis per uſum rationis, & naturæ lumen, independenter ad omnem promulgationem externam, ſuadet Regius Pſaltes in Pſal. 4. qui, cum interrogaſſet, *Quis oſtendit nobis bona?* ut ſcilicet ea ſequamur, reſpondet: *Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine*; Hinc Paulus ad Rom. 2. *Gentes naturaliter ea, quæ legis ſunt, faciunt, & ſibi ipſi ſunt lex, & oſtendunt opus legis ſcriptum in cordibus ſuis.* Et tandem Cicero, 1. de legibus, legem naturalem definit, quod ſit: *Ratio ſumma inſita in natura, quæ jubet ea, quæ facienda ſunt, prohibetque contraria.*

3679 Inſuper ultra lumen naturæ legem æternam cunctis hominibus intimans, & Deum eſſe demonſtrans (Dei namque exiſtentia eſt naturaliter cognoſcibilis) dantur divina auxilia ſufficientia, ut non detur in praxi ignorantia invincibilis Dei, & legis naturalis æternæ.

3680 Firmiter demonſtratur ex ſeria & ſincera Dei voluntate, qua teſte Apoſtolo, 1. ad Timot. 2. *Deus vult omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* Super quo præclarum eſt teſtimonium D. Clementis Rom. *l.* 2. *conſtit. Apoſt. c.* 59. *Ex ore Domini Noſtri Jeſu Chriſti audivimus, & perfecte ſcientes didicimus, quæ ſit voluntas Dei bona, placens, & perfecta, per Jeſum Chriſtum nobis demonſtrata, ut nullus intereat, ſed univerſi homines unanimi ſententia credentes ei, & unanimem laudem ferentes in eum, vivant in æternum.*

3681 Ex quo fit, ut nullum hominem Deus deſtituerit mediis ſufficientibus, & neceſſariis ad ſui, & fidei cognitionem. Et quidem ſua univerſali, & mirabili providentia, teſte Joann. *c.* 1. *Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.*

Hinc Theologi docent, nullum ex infidelibus eſſe, quem Deus per ſe ipſum, aut per Angelum cuſtodem non illuminaverit: ſive explicite, prædicatores mittendo; vel interne, ſuggerendo fidem; ſive implicite, inſpirando, quod ſecta, in qua verſatur, ſit falſa, ac proinde veram inquirat: quod quidem aſſertum ſuadetur, tam ex recenſito teſtimonio Joannis, quam ex diligenti Angelorum cuſtodia; quoniam ſicut Angelus tentator non ſemel fideles vexat circa myſteria fidei; ita credibile eſt, quod Angelus Cuſtos non ſemel infidelibus inſpiret, quod ſecta in qua verſantur, ſit falſa.

3682 Præterea efficacibus & præclarioribus mediis munire volens (ut ait Paulus, 2. ad Corinth. 5.) *Pro omnibus mortuus eſt Chriſtus, ut & qui vivunt, jam non ſibi vivant, ſed ei, qui pro ipſis mortuus eſt, & ſurrexit*; adeoque nullus hominum eſt ex fidelibus, gentilibus, & atheiſtis, qui influxum a Jeſu Chriſto non accipiat. Vide *prop.* 4. 5. & 6. ab Alex. VIII. *damn.*

3683 Hinc colliges; in actibus ab intrinſeco malis malitiæ philoſophicæ eſſe naturaliter annexam malitiam theologicam, ſeu offenſam Dei, & peccatum mortale, cui correſpondet pœna æterna, a cujus incurſu ignorantia non excuſat; quia pœna æterna non eſt pœna extraordinaria, ut cenſura, &c. ſed ordinaria, & quaſi naturalis, annexa culpæ lethali; adeoque qui libere & advertenter conſentit in malitiam moralem naturalem gravem, tacite conſentit in pœnam æternam, quoniam nedum philoſophice, ſed etiam theologice peccat, cum offendat Deum.

3684 Hac ratione, qui in lege naturæ contra eam graviter deliquerunt, peccato mortali, & theologico peccaverunt, & ſi in eo deceſſerunt, damnati ſunt, ut in Caino contingere potuit.

3685 Totam rem mire firmat, & declarat Apoſt. ad Rom. *c.* 2. dicens: *Quicumque enim ſine lege peccaverunt, ſine lege peribunt*: ideſt (inquit Lyranus) lege ſcripta peribunt, quia habuerunt legem naturalem bonum, & malum oſtendentem; & ideo Gentiles operantes contra dictamen illius legis, merebantur puniri, & viventes ſecundum ipſam, præmiari. Unde concludit Apoſt. *Cum enim gentes, quæ legem non habent*, ſcilicet Moſaicam, *naturaliter ea, quæ legis ſunt, faciunt*; ſcilicet ex naturali dictamine rationis, *ejuſmodi legem non habentes*, ſcilicet Moſaicam, *ipſi ſibi ſunt lex*: id eſt, ratio naturalis, quæ eſt principalior pars hominis, propter quam dicitur totus homo, ipſa quidem eſt eis lex; quia lex ſcripta divina, vel humana, eſt a lege naturali derivata, quantum ad agibilia; qui prima principia agibilium ſunt impreſſa intellectui practico, ex quibus derivantur leges quaſi quædam concluſiones.

3686 Proinde Apoſt. *c.* 5. ut removeret objectionem quamdam, quæ fieri poſſet, quod peccatum, utpote quod definitur *tranſgreſſio legis divinæ*, non fuerit ante legem ſcriptam, inquit: *Uſque ad legem enim peccatum erat in Mundo*; quia licet antea non erat lex ſcripta, erat lex naturalis inſerta mentibus humanis. *Peccatum autem* (proſequitur Paulus) *non imputabatur, cum lex*, ſcilicet ſcripta, *non eſſet.* Non quia Deus non imputabat illud in offenſam, & ad pœnam; ſed quatenus tam creverat Gentium malitia, & paſſio carnis, quod lex naturalis fuerat obfuſcata, in tantum, ut ejus tranſgreſſionem, Gentes non reputabant peccatum, ſed peccata ſicuti aquam bibebant, & ſine rubore etiam publice committebant; unde in Geneſis 6. dicitur: *Videns autem Deus, quod multa malitia hominum eſſet in terra, & cuncta cogitatio cordis intenta eſſet ad malum omni tempore, pœnituit eum quod hominem feciſſet in terra.* Et Geneſis *c.* 19. *Delebimus enim locum iſtum, eo quod increverit clamor eorum coram Domino, qui miſit nos, ut perdamus illos.* Unde Sancti Patres dicunt, hanc, ſcilicet offuſcationem legis naturalis, fuiſſe unam ex cauſis, ut Deus legem ſcriptam dederit.

3687 Revera tamen ante legem ſcriptam fuit peccatum; quia fuit lex naturalis, cujus tranſgreſſio eſt peccatum. Conſtat ulterius ex pœna, nam ait Apoſt. ad Rom. 5. *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors*, in pœnam; propter peccatum enim Deus ante legem ſcriptam punivit aquis diluvii totam carnem, & igne Sodomorum Urbes. Hinc teſte eodem Apoſtolo ad Eph. *c.* 5. *Propter hæc enim*, ſcilicet fornicationem, immunditiam, & avaritiam, *venit ira Dei in filios diffidentiæ.*

3688 Hinc merito ab Alexandro VIII. die 24. Auguſti 1690. Damnata fuit propoſitio ſequens:

Peccatum philoſophicum, ſeu morale, eſt actus humanus diſconveniens naturæ rationali, & rectæ rationi; theologicum vero, & mortale, eſt tranſgreſſio libera divinæ legis. Philoſophicum quantumvis grave in illo, qui Deum vel ignorat, vel de Deo actu non cogitat, eſt grave peccatum, ſed non eſt offenſa Dei, neque peccatum mortale diſſolvens amicitiam Dei, neque æterna pœna dignum.

3689 Exinde excluditur primo error eorum, qui conceptus formales peccati Philoſophici, & Theologici, ſolum metaphyſice (& ut melius dicam) ſecundum diverſa connotata, & varias conſiderationes diſtinctos, in re, & practice ſpectantes, inſuper ignorantiam Dei invincibilem practice, imo regulariter admittentes, dixerunt, Americanos, Romanos, & Gentiles, qui vitam adulteriis, ſtupris, furtis, & homicidiis plenam duxerunt, non peccaſſe peccato theologico, quia Deum non cognoverunt: ſed ſolum peccato philoſophico, in quantum præmiſſa delicta ſolum contraria rationi naturali cognoverunt; ac proinde non commiſiſſe offenſam Dei, nec fuiſſe æterna pœna dignos.

3690 Secundo excluditur error eorum, qui Moliniſtarum errores ſectantes, & latam viam peccandi licentiæ aperire volentes, præciſiones objectivas, imo & formales, practicas, ac phyſicas chimerizavere, dicentes animas unitas, tentationibus carnis urgentibus, non debere curare, quid agant ſenſus, ſed in Dei amore, & unione perſiſtere; & ſi tunc ſenſus in libidines, etiam viri cum muliere, prorumpant, non peccare theologice, quia nec offenſam Dei, nec Deum actu cognoſcunt. Quæ major fatuitas? Prætendunt ſiſtere in unione, & amore Dei, & ſimul illum non cognoſcere. Stulte: Si Deum non cognoſcis, quid amas? Idolum.

3691 Ad peccatum igitur theologicum non requiritur quod fiat ex intentione expreſſa contrariandi Deum, ſeu legem naturalem æternam; quia hoc adderet rationem contemptus formalis: ſed quod actu cognoſcatur eſſe contrarium Deo, ſed legi naturali æternæ: Adeoque peccatum philoſophicum, ſeu actus ab intrinſeco malus, ſi ſit voluntarius, quatenus ſcilicet cognitus eſſet contra rationem, adhuc eſt volitus, neceſſario eſt offenſa Dei, quia eſt contra legem æternam, & inde contra ejus legiſlatorem, qui eſt Deus.

PEC-

PECCATUM THEOLOGICUM

3692 ACtuale ex D. Auguſt. *eſt dictum,ſactum,vel concupitum contra legem æternam*; per Scotum, *eſt carentia rectitudinis debitæ ineſſe actui.* Quæ definitio licet proprie competat peccato commiſſionis, ex ea tamen hauriri poteſt definitio peccati omiſſionis, quod ſit *non dictum, non ſactum, vel non concupitum contra legem æternam*.

3693 Clarius, *Peccatum commiſſionis* eſt, quo fit id, quod prohibetur: *Peccatum omiſſionis* eſt, quo omittitur id, quod præcipitur.

3694 *Peccata ſpiritualia* ſunt, quæ conſummantur perpotentias ſpirituales, ut ſuperbia, ira, &c. *Carnalia* ſunt, quæ conſummantur per potentias carnales, ut furtum, homicidium, fornicatio, &c. Item peccatum actuale dividitur in peccatum *cordis, oris, & operis*; quatenus tripliciter peccati poteſt,*cogitatione,verbo, & opere*.

3695 *Peccatum habituale* eſt macula relicta in anima ex peccato actuali moraliter permanente.

3696 *Peccatum originale* eſt carentia juſtitiæ originalis transfuſa ab Adamo per virtutem ſeminalem in poſteros.

3697 *Vulnera peccati originalis* ſunt quatuor, *ignorantia, malitia, concupiſcentia, & infirmitas*. Quæ vulneratio orta eſt ex diſſolutione illius ordinis, & armoniæ, quæ ex dono juſtitiæ originalis habetur, ut corpus animæ, ſenſus rationi, & ratio Deo plene ſubjiceretur. *Ejus pœna* eſt excluſio a vita æterna.

3698 Et quamvis hæc quatuor vulnera ſint præcipue effectus peccati originalis,ſunt etiam effectus peccati actualis, perſonalis, mortalis: nam per illud ratio hebetatur, & obſcuratur in agendis; voluntas inclinatur ad malum, induratur ad bonum, infirmatur ad tentationes vincendas, & ad bonum arduum aggrediendum; denique potentia appetitiva, & ſenſus magis ſerviunt ad malum.

PECCATUM MORTALE, ET VENIALE.

3699 DIfferunt, quia *Mortale* privat hominem gratia ſanctificante, conſtituit Deo inimicum, & dignum pœna æterna: *Veniale* vero non eſt hujuſmodi, ſed ſolum impedit, ne homo in ferventiores actus bonos, & charitatis prorumpat. Quæ differentia eſt a poſteriori, & ab effectibus. A priori autem per Scotum *in 2. d. 21. quæſt. 1. litt. B*, Peccatum mortale a veniali differt per hoc, quod mortale eſt *privatio rectitudinis debitæ ad Deum beatifice conſequendum*; veniale *eſt privatio rectitudinis non neceſſariæ, ſed utilis ad Deum beatifice conſequendum*. Unde veniale dicitur dignum venia.

3700 Peccatum aliud eſt mortale, vel veniale ex genere ſuo, ſeu ex objecto, aliud per accidens ex circumſtantiis adjunctis. Mortale ex genere ſuo eſt illud, quod eſt contra legem graviter obligantem: Veniale ex genere ſuo eſt illud, quod eſt contra legem leviter obligantem.

3701 Unde per hoc, quod aliquis actus ſit contra conſilium, non ſequitur, quod ſit peccatum: conſtat *ex 1. ad Corinth. 7. De Virginibus præceptum Domini non habeo, conſilium autem do*: hinc qui nubunt, neque venialiter peccant. De ratione igitur peccati ſive mortalis ſive venialis eſt, quod ſit contra legem. Ait enim Apoſtol. ad Rom. 4. *Ubi non eſt lex, neque prævaricatio: & ibid. c. 7. Non cognovi peccatum, niſi per legem.*

3702 Legem graviter obligare, vel leviter dignoſcitur, vel ex modo loquendi Scripturæ, ſi pœnam æternam v. gr. comminetur, vel non: vel ex declaratione Eccleſiæ, vel ex communiter ſenſu Doctorum. Sit exemplum: Apoſt. enim ad Galat. 5. poſtquam recenſet peccata contra præcepta Decalogi, & ſimilia ſubdit: *Qui talia agunt, Regnum Dei non conſequentur.* Loquendo autem de verbo otioſo, &c. ad Eph. 5. non comminatur mortem, ſed ſolum ait: *Quæ ad rem non pertinent.*

Lex igitur intendit obligationem, conſilium vero perfectionem.

MORTALE, ET VENIALE: PER ACCIDENS.

3703 QUando dicitur mortale fieri veniale per accidens, & e converſo, non eſt ſenſus, quod actus, qui eſt mortalis, fiat venialis, aut è converſo, ſed quod materia, quæ ex genere ſuo eſſet mortalis, aut venialis, ratione circumſtantiæ adjunctæ ſit venialis, aut mortalis. In hoc ſenſu

3704 Peccatum ex genere ſuo mortale fieri poteſt veniale. 1. *Ex imperfectione actus*, ſcilicet ex defectu plenæ advertentiæ, aut libertatis, de quo fuſe modo; qui defectus poteſt univerſaliter dari in qualibet materia.

3705 2. *Ex parvitate materiæ*. Parva materia *eſt illa, quæ ſuppoſita gravitate finis, judicio prudenti parum conducit ad dictum finem a Legislatore intentum*. Hinc, quia judicio prudenti labor unius horæ parum conducit ad finem vacandi Deo die feſto,multum vero labor ſex horarum, ideo ille erit materia parva, & venialis, iſte magna, & mortalis.

3706 Parvitas materiæ a mortali excuſans non datur in omnibus materiis; non enim datur in materia infidelitatis, in ſimonia de jure divino, in juramento falſo aſſertorio, in materia luxuriæ, ut fuſius dictum eſt in propriis locis. Parvitas materiæ non datur in illis materiis, in quibus ex ratione per ſe prima objecti oritur notabilis oppoſitio ad virtutem, quæ circa illud verſatur, ut in allatis exemplis; v. gr. in actu hæreſis contra fidem; datur vero in illis materiis, in quibus ex ratione per ſe prima objecti oritur oppoſitio ad virtutem, neque gravis, neque levis, ſed talis eſt ratione per ſe ſecunda. Sic furtum opponitur contra juſtitiam ratione damni proximi, quod non eſt grave, aut leve ex ratione per ſe prima damni proximi, ſed ratione quantitatis rei, aut conditionis perſonæ.

3707 Peccatum ex genere ſuo veniale fieri poteſt mortale per accidens, 1. *ratione conſcientiæ erroneæ, de qua in n. 9.*

3708 2. *Ratione contemptus aut inobedientiæ formalis. Contemptus formalis* habetur, 1. quando præceptum violatur, eo quia contemnitur præcipiens formaliter, ut ſuperior eſt, ſeu quando præceptum violas,eo quia ipſi, aut ſuperiori ſubjici renuis: & hoc eſt peccatum ſuperbiæ conſummatæ. 2. Quando non vis obedire præcepto aut ſuperiori, quia præceptum eſt, vel quia ſuperior eſt;& hoc eſt peccatum inobedientiæ formalis.

3709 Qui peccat contemptu formali, duo peccata committit in Confeſſione exprimenda, unum contra virtutem, cujus eſt præceptum, alterum contra obedientiam, vel contra Religionem, ſi Deum præcipientem contemnat.

3710 Qui contemnit contemptu materiali præceptum humanum leve, aut grave in materia levi, venialiter peccat; mortaliter autem, ſi ſic contemnat præceptum divinum. Contemptum materialem in præſenti voco, quo quis præceptum violat,ex eo quia contemnat præcipientem ſumptum non formaliter,ut ſuperior eſt,ſed materialiter, ut talis homo eſt, v. gr. quia eſt indiſcretus, imprudens, indoctus, indignus, &c. Ratio eſt, quia in 1. caſu, contemptus dicitur non abſolutus,ſed ſecundum quid, quo contemnitur homo talis,non poteſtas, ac proinde injuria non redundat in Deum, *a quo eſt omnis poteſtas*: in 2. caſu injuria fit Deo, qui etiam quoad eſſe Dei eſſet ſumma reverentia dignus.

3711 Item non peccas mortaliter, ſi rem levem parvipendas, non quia præcepta eſt, & relate ad præcipientem formaliter, ſed ex ira, aut quia res levis eſt.

Idem eſt, ſi parvipendens rem levem præceptam præcepto divino, ex eo quia præciſe res levis eſt; ſi tamen putes vile præceptum divinum, alias tacitam blaſphemiam committeres, & ſacrilegium: *v. n.*

INOBEDIENTIA FORMALIS

3712 ESt vitium inclinans ad non faciendum,quod jubetur, ex eo principaliter, quod jubetur. *Materialis* eſt, quæ inclinat ad non faciendum, quod jubetur. *Inobedientia formalis* importat malitiam ſpecificam inobedientiæ in Confeſſione exprimendam. *Inobedientia vero materialis* eſt circumſtantia generalis incluſa in omni peccato, ac proinde non involvit malitiam inobedientiæ, nec eſt in Confeſſione exprimenda, niſi præſupponat præceptum ſuperioris ſpecialiter obedientiam intendentis; unde qui furatur, regulariter ſolum contrahit malitiam furti,minime inobedientiæ, niſi furtum ſit ulterius prohibitum ſub præcepto formali obedientiæ.

3713 Præceptum formale obedientiæ habetur, quando ſuperior præcipit: *In virtute ſanctæ obedientiæ, In nomine Chriſti*, aut ſimili forma, & tunc teneris obedire ſub mortali, quia intendit obligare,quantum poteſt: ſub veniali, vel nullo, ſi alia forma utatur. Buſemb. *lib. 4. c. 1. dub. 4.*

3714 Declaratur; ut præceptum ſuperioris obliget ſub mortali, duo ſimul requiruntur juxta dicta de lege, *n.* 149. nimirum ſuperioris intentio, qua intendat ſub mortali obligare, & gravitas materiæ: nam poteſt ſuperior ſub veniali obligare in materia gravi. Gravitas autem in materia conſiderari poteſt vel ſecundum ſe, vel ratione finis, & circumſtantiarum; hinc quamvis non poſſit ſuperior præceptum ſub mortali obligans imponere in materia omnino levi; poteſt tamen, ſi materia, quæ eſt in ſe levis, ſit gravis ex fine, & circumſtantiis, ut dictum eſt *in tom. 2. n. 12.* Unde præceptum formale obedientiæ, latum ſcilicet in virtute ſanctæ obedientiæ, &c. ſupponere debet in materia gravitatem, ſecundum ſe, aut ratione finis, & circumſtantiarum.

3715 Hoc præmiſſo. Quando gravitas præcepti, & intentionis ſuperioris non conſtat, tunc eſt deſumenda ex gravitate formæ verborum.

Gravitas formæ verborum habetur,ſi præceptum imponatur, non verbis communibus. *Præcipimus, injungimus, mandamus, volumus, & ſimilibus*; ſed verbis ſpecialibus, *In virtute S. Obedientiæ, in nomine Chriſti, ſub obteſtatione divini judicii, ſub pœna maledictionis æternæ, &c. ut a n. 173. ad 178.* Donatus *tom. 3. tr. 17. q. 12. 13. & 14.*

3716 *Inobedientia formalis* ſemper involvit malitiam gravem etiam, ſi materia ſit levis, quia involvit contemptum ſuperioris, & præceptoris ut talis. Inobedientia materialis, ſuppoſito præcepto obedientiam intendente, eſt gravis, vel levis, juxta gravitatem,vel levitatem materiæ, & juxta dicta *n.* 3710.

3717 Religioſus ex vi voti obedientiæ non tenetur ad obedientiam formalem, ſed materialem; quia non vovet obedientiam formalem, & ſub motivo obedientiæ, ſed obedientiam materialem, videlicet executionem rei quæ præcipitur, ex quocumque motivo præcipiatur; hinc a mortali excuſatur ex levitate materiæ: *v. a n. 2057. ad 2671.*

3. RATIONE PERICULI PROXIMI.

3718 DE eo actum eſt *a n.* 3637.

QUÆRES I.

3719 *An, qui concupiſcit mulierem, cujus ſtatum ignorat, aut mulierem in communi, peccet peccato ſtupri, adulterii, vel ſacrilegii?*

NEgat Tamb. *tom. 1. lib. 1. cap. 1. §. 4. n.* 13. quia non poteſt aſſignari, cujus ſit ſpeciei. Vult autem, quod debeat in Confeſſione aperire, ſe concupiviſſe mulierem, cujus ſtatum ignorat, vel mulierem in communi, quia alias non exprimeret peccatum, quod patravit.

3720 Reſpondeo; ſic concupiſcens, vel ita ſtatum fœminæ ignorat, ut neque de ejus conditione dubitet, an ſit conjugata, vel Deo dicata; & tunc malitiam ſimplicis fornicationis contrahit; quia aliæ ſpecies, cum non ſint cognitæ, ſunt involuntariæ. Vel ita ignorat, ut licet non certe ſciat, dubitet tamen prudenter, an ſit conjugata; & tunc contrahit malitiam adulterii, quia ejus periculo ſe exponit, & eſt paratus ad illam ſpeciem, *v. n.* 26.

3721 Eadem ratione moraliter peccat, qui elicit actum in dubio, an ſit peccatum grave, vel leve, niſi rationabiliter deponat dubium.

QUÆRES II.

3722 *An operans cum ſola conſideratione actuali malitiæ in genere, nil de gravitate, aut levitate cogitans, vel dubitans, peccet mortaliter, aut venialiter?*

PEccare mortaliter, affirmant Maſtrius *in Theol. mor. diſp. 15, q. 1. art. 2. n.* 12. & Bonac, 1. quia operans aliquid cum cognitione malitiæ in genere, vult virtualiter illud agere, etiam ſi ſit mortale. 2. Quia alias rudes in graviſſimis peccatis, & furtis regulariter a mortali excuſarentur, quia regulariter,dum peccant, ſolum in genere apprehendunt, quod male agant, minime quod graviter, & mortaliter male agant.

3723 Peccare ſolum venialiter, tenent Arriaga *de actibus human.* Navarr. Buſemb. & plures apud eos. 1. Quia talis malitia ſic apprehenſa, eſt imperfecta in genere moris, adeoque non poteſt actus contrahere ex illa malitiam gravem, ſed levem. 2. Quia gravitas nullo pacto eſt cognita; igitur non eſt voluntaria, & inde contrahi non poteſt. 3. Quia alias, ſi quando quis profert mendacium leve, cogitaret ſolum in genere actum eſſe malum, & nullo pacto cogitaret eſſe leve, peccaret mortaliter ex diſparitate non aſſignanda; quod eſt valde durum.

3724 Falſum autem eſt, quod operans cum tali cogitatione cenſeatur virtualiter velle actum, etiam ſi eſſet mortalis, quia intentio virtualis ſupponit actualem præteritam, in aliquo uno medio permanentem, quæ nulla ſupponitur. Nec ſic operans eſt obligatus ad diligentiam ad inquirendum, an actus ſit mortalis, vel non, quia de gravitate nulla ſupponitur in mente cogitatio, dubietas,aut ſuſpicio: ac proinde inadvertentia, & oblivio eſt invincibilis. Nec ſequitur, quod inde rudes in graviſſimis peccatis & furtis regulariter a mortali excuſarentur; quia regulariter, licet non advertant diſtincte ad quantitatem furti, & damni,v. g. ſatis explicite advertunt ad gravitatem in confuſo; quod ſufficit, ut graviter peccent.

QUÆRES III.

3725 *An hic actus, quo quis dicat; Volo committere omnia venialia, ſit peccatum mortale?*

REſp. eſſe mortale, non ex genere ſuo, ſed per accidens ratione periculi probabilis peccandi mortaliter, cui ſe exponit, juxta illud Eccleſ. 19. *Qui ſpernit modica, paulatim decidet*, & D. Gregor. III. poſt admon. 34. *Qui minima peccata devitare negligit, a ſtatu juſtitiæ, non quidem repente, ſed partibus totus cadit*. Maſtr. *diſp.* 15. *n.* 50. & Lezana contra Caſtrop.

4. RATIONE SCANDALI, AUT FINIS.

AD PECCATUM MORTALE REQUIRITUR

3726 Ultra materiæ gravitatem, quod ſit perfecte voluntarium; patratum ſcilicet cum deliberatione intellectus, ideſt cum plena advertentia malitiæ gravis, & cum pleno voluntatis conſenſu; ita ut ex alterius defectu excuſetur quis a culpa mortali: debet, inquam, eſſe actus humanus, ſeu voluntarius, hoc eſt, procedens ab homine libere cum prævia cognitione objecti; unde homo debet eſſe liber libertate proxima indifferentiæ, ut ita agat, aut omittat, ut poſſit non agere aut non omittere; juxta illud Pſalmi, *Beatus vir, qui potuit tranſgredi, & non eſt trangreſſus; facere mala, & non fecit*. Alioquin actus ab eo procedens diceretur *actus hominis*, quatenus ab homine procederet; ſed non *humanus*, quia modo non libero etiam fieri poteſt a bruto: *vid. Prop.* 1. 2. & 8. ab Alex. VIII. *damn.*

3727 Plena advertentia tunc habetur, quando intellectus per firmum & plenum judicium, cum libero & expedito interiorum ſenſuum uſu de malitia objecti deliberat, de ea expendendo ſingula.

Advertentia imperfecta contingere ſolet, vel propter hominis ad ſingula diſcurrenda tarditatem, qui licet advertat rem eſſe malam, imperfecte tamen, & veluti in confuſo advertit. Vel quia ſit impeditus liber uſus ſenſuum internorum; ut contingere ſolet in ſomno, ubi aliquando habetur expreſſa cognitio malitiæ gravis, & tamen non ſufficit ad culpam, in quantum non ſufficit ad libertatem conſenſus, quæ plenam advertentiam ſupponere debet, & hæc importat expeditum interiorum ſenſuum uſum: Similiter, ſi ſenſus interni non ſint omnino, ſed aliquantulum impediti, & ligati, ut contingit in illis, qui ſunt ſtatim e ſomno excitati; tunc cognitio malitiæ, etiam gravis dicetur ſemiplena, in quantum non eſt ſufficiens ad plenam libertatem conſenſus requiſitam ad mortale.

3728 Plenus conſenſus eſt plena & perfecta voluntatis libera approbatio, plenam advertentiam præſupponens, ad differentiam ſemipleni conſenſus, qui eſt imperfecta voluntatis approbatio, in quantum voluntas objectum non amplectitur toto (ut ita dicam) actu, ſed imperfecte, & ex ſubreptione quadam.

Hinc voluntatis conſenſus ex duplici capite poteſt eſſe imperfectus, 1. ex defectu advertentiæ ex parte intellectus, 2. ex defectu ipſius conſenſus ex parte voluntatis. Ratio primi; quia cum ſemiplena advertentia non poteſt ſtare perfectus conſenſus: ratio ſecundi; quia cum plena advertentia compati poteſt ſemiplenus conſenſus.

3729 In voluntate autem tres reperiri ſolent motus, & 1. motus primo primus, qui vel omnem uſum rationis, & malitiæ advertentiam prævenit, ac proinde nullo pacto eſt liber, vel (juxta mea principia) eſto aliquam imperfectiſſimam cognitionem ſupponat, eſt tamen ita celer, ut non ſit in hominis poteſtate eum cohibere, in quantum vehementiſſima paſſio ſenſitiva, aut diſtractio, ita rationem perturbat, ut non ſit locus libertati. 2. Eſt motus ſecundo primus, qui advertentiam imperfectam ſupponit, locum ſemiplenæ libertati relinquit, ita ut ſimpliciter impediri poſſit; & evenire ſolet ob diſtractionem, aut paſſionem aliquam ſenſitivam; nam ſicut, quando hæ ſunt perfectæ, libertatem impediunt; ita quando ſunt imperfectæ, illam diminuunt. 3. Motus perfectus, & deliberatus, qui tunc habetur, quando conſenſus eſt plene liber, præſupponens rationem expendentem ſingula, quæ malitiam concernunt.

3730 Motus primo primus nullum eſt peccatum, etiamſi objectum ſit in ſe graviter malum. Et ſic omnino a peccato excuſantur vehementiſſimi motus iræ, concupiſcentiæ, & ſenſualitatis. Motus ſecundo primus eſt peccatum veniale. Motus tantum deliberatus eſt peccatum mortale, ſi materia ſit gravis.

3731 Difficultas tamen non levis eſt ad dignoſcendum, quandonam ſit, vel non ſit in actu plena advertentia, & deliberatio, plenuſque at perfectus voluntatis conſenſus. Et quamvis ex dictis non mediocris haberi poſſit notitia, ut tamen plenius rem expendam, conjecturas, & ſigna valde utilia, quæ communiter a Doctoribus recenſentur, afferam.

3732 Signa igitur imperfectæ advertentiæ ſunt. 1. Si remiſſe, & (ut ita dicam) ad ſimilitudinem ſemidormientis, rei malitiam apprehendiſtis. 2. Si poſtea melius conſiderans, judicas te id non fuiſſe facturum, ſi ita apprehendiſſes. 3. Si vehementi paſſione, apprehenſione, vel diſtractione laboraſti; vel turbatus fuiſti, ita ut fere neſcires, quid ageres. Ita Buſemb.

3733 Signa imperfecti conſenſus ſunt Primo, ſi quando actionem alias graviter malam quis fecit, non fuit plene ſui compos, ſed quaſi ſemidormiens, diſtractus, &c. ita ut judicet, ſe id non fuiſſe facturum, ſi plene vigilaſſet. Imo addit Maſtrius *in Theolog. Moral. diſp.* 15. *de peccatis*: quod, ſi quis poſt factum dubitet, an id fecerit in ſomno, vel in vigilia: num eſſet ſui compos, vel non, &c. non eſt leve indicium, id feciſſe ſine plena advertentia, & ſine pleno conſenſu; nam quæ cum plena advertentia fiunt, facilius ſic facta cognoſcuntur, quia plena advertentia præterita liberam permittit homini de ſuis actibus cognitionem, niſi forte temporis mora aliquam induxerit oblivionem.

3734 Secundo, ſi quis dubitet, an plene conſenſerit. Si ſit vir timoratæ conſcientiæ peccatum mortale adhorreens, eique diſſentire ſolitus, præſumendus eſt, non plene conſenſiſſe, licet aliquam in repellendis tentationibus negligentiam admiſerit. Secus eſt judicandum de viro perdito, tentationibus ſuccumbere ſolito. Ratio utriuſque eſt; quia ex juris peritis valida præſumptio & probabilitas ex conſuetis deſumitur.

3735 Tertio, ſi quis valde timide & ſuſpenſe ſe proceſſiſſe meminit. 4. Si comperias te fuiſſe ſub tali diſpoſitione, talibuſque circumſtantiis, ut faciliter potuiſſes peccatum exequi, non tamen ſis executus; imo cum tui plene compos es, præ viribus reſpuis, præſumere potes te non plene conſenſiſſe; quia non ita faciliter affectus deliberatus mutatur. Hinc (ut advertit Tambur. *c.* 1. *de Peccatis*, §. 3. *n.* 28.) quando motus pravus tempore imperceptibili inſurgit, & paulo poſt, ut advertis, curas expellere, eſt ſignum nullius, aut certe dumtaxat imperfecti conſenſus præſtiti. Dixi: *ut advertis*; quia ſi non advertis, poterit motus pravus, utpote delectatio moroſa, aut alius motus per notabile tempus abſque peccato durare; licet non ſit veriſimile, quod intra notabile tempus advertentia malitiæ gravis non ſuppetat.

3736 Quinto denique, ſi quis ſoleat ita eſſe affectus, ut animum firmum, & ſæpe repetitum non committendi mortale habeat, præſumere poteſt non plene conſenſiſſe peccato. 1 Quia hic non conſentit faciliter. 2. Quia quando aliquid eſt multoties odio habitum, ſi poſtea plene ametur, facillime, & ſine difficultate cognoſcitur.

3737 Quælibet ex conjecturis præfatis facit judicium probabile, quo tuti eſſe poſſumus, non fuiſſe plenum conſenſum, ac proinde nec peccatum mortale. Quæ conjecturæ ſunt firmiter menti dandæ pro ſerenitate conſcientiæ.

3738 Colliges, quod ſi in actu, ſeu objecto ſint plures malitiæ ſpecie diſtinctæ, tu tamen advertas tantum ad unam; illam contrahis, non aliam: v. gr. ſi quis cognoſcat fœminam, ignoret tamen eſſe conjugatam, malitiam fornicationis contrahit, non adulterii, quia illa, non hæc, fuit cognita, & inde voluntaria.

3739 A peccato excuſant, 1. Impotentia ſive phyſica, ſive moralis; quia ad impoſſibile nemo tenetur: *v. tom.* 2. *n.* 190. 2. Violentia abſoluta; quia tollit voluntarium: *v. n.* 2493. 3. Eadem ratione excuſat ignorantia invincibilis ſive juris, ſive facti. De qua *in tom.* 02. *num.* 375. De metu, quando excuſet, dictum eſt hic *v. Prop.* 2. ab Alex. VIII. *damn.*

DISTINCTIO SPECIFICA PECCATORUM

3740 Deſumitur per oppoſitionem ad diverſas virtutes, vel ad diverſas honeſtates ejuſdem virtutis, ſeu per diverſum modum tendendi contra eamdem virtutem. Exemplum primi ſit in fornicatione, & adulterio, quæ diſtinguuntur ſpecie: quia fornicatio opponitur virtuti caſtitatis; adulterium vero ſuperaddit malitiam injuſtitiæ, quia opponitur caſtitati, & juſtitiæ, ob injuriam quæ infertur alteri conjugi, qui eſt dominus corporis conjugis.

Exemplum ſecundi ſit in furto, & rapina quæ opponuntur eidem virtuti juſtitiæ, & tamen diſtinguuntur ſpecie; quia rapina ſuperaddit malitiæ injuſtitiæ furti injuriam violentiæ, quæ eſt diverſus modus tendendi contra eamdem virtutem juſtitiæ, & importat oppoſitionem ad diverſam honeſtatem ejuſdem virtutis, quæ diverſitas modi tendendi potius relinquitur diſcernenda prudentis arbitrio. Aliud exemplum clarius eſt in diverſitate modi tendendi per exceſſum, & per defectum contra eamdem virtutem, *ut in n.* 2786, & 1086.

DISTINCTIO NUMERICA PECCATORUM

3741 Non deſumitur a diſtinctione numerica præceptorum, ſicut neque diſtinctio ſpecifica peccatorum abſolute deſumitur ex diverſitate præceptorum, Diana *part.* 1. *tract.* 7. *reſ.* 22. Leander *hic tr.* 5. *diſ.* 8. §. 8. *a quæſt.* 5. contra Navar. nam præceptum non furandi, & præceptum non concupiſcendi rem alienam, ſunt diverſa, & tamen furtum, & deſiderium furandi ſunt ejuſdem ſpeciei. Item homicidium eſt unum numero, & ſpecie peccatum, & tamen eſt contra duo præcepta, divinum, & humanum.

3742 Dixi, *abſolute*, quia ſæpe ex præceptorum diverſitate etiam peccatorum diverſitas ſpecifica a poſteriori colligitur, & tunc habetur, quando præcepta intendunt virtutes diverſas, ſive materia ſit diverſa, ſive eadem: ſic fractio jejunii præcepto Eccleſiaſtico præſcripti, & ſimul a Confeſſario in ſatisfactionem injuncti, duplicem malitiam ſpecie diſtinctam contrahit, contra temperantiam, & pœnitentiam; quia præceptum Eccleſiaſticum habet ut motivum formale temperantiam; præceptum vero Confeſſarii, ſatisfactionem Sacramentalem pœnitentiæ.

3743 Quando vero præcepta, licet diverſa, ſunt circa eamdem materiam, & idem motivum formale, tunc unicum ſpecie erit peccatum: hinc qui die Dominico, quo aliud feſtum occurrit, Sacrum omittit, vel die Quadrageſimæ, quo vigilia contingit, jejunium frangit, unum ſpecie & numero peccatum committit, quia utrumque præceptum eamdem virtutem & honeſtatem intendit, nempe Religionem, & Dei cultum in auditione Sacri, & temperantiam in jejunio.

3744 Eadem ratione, in ſententia mihi probabiliori, quod *Franciſcani* non habeant niſi tria vota eſſentialia, cætera vero ſint pure præcepta; Franciſcanus in Quadrageſima die Veneris, quo vigilia occurrit, jejunium frangens, unum numero & ſpecie peccatum committit, non obſtante, quod tria tranſgrediatur præcepta; ſecus eſt dicendum in ſententia, quæ eos tenet eſſe obligatos ex voto ad jejunium, quia votum Religionem intendit.

3745 Item *Diſtinctio numerica peccatorum non deſumitur ex diſtinctione numerica objectorum*, Leander *hic tract.* 5. *diſp.* 8. §. 3. *a quæſt.* 19. Tambur. & alii. Ratio eſt, quia gratis admiſſo, quod ex diſtinctione numerica peccatorum dentur in eodem actu plures malitiæ numero diſtinctæ (quod negant Filliuc. Suarez, & alii) adhuc inde non ſequitur, quod conſtituantur plura peccata numero diſtincta; nam peccatum non eſt unum numero ex ſola malitia morali, ſed etiam ex ipſa entitate individuali actus; adeoque licet plures numero ſint malitiæ, ſi unicus eſt actus, qui eſt earum ſubjectum, unicum erit peccatum: ſicut in phyſicis, ſi plures eſſent albedines in eodem ſubjecto, unum eſſet album, non plura; concreta enim accidentalia multiplicantur numero ad multiplicationem numericam ſubjectorum, non formarum. Tum quia Trid. *Seſſ.* 14. *c.* 5. & *canon.* 7. nos obligat ad exprimendum in Confeſſione ſpeciem, & numerum peccatorum; minime, ad numerum malitiarum.

3746 Hinc reſolves, unum numero peccatum committere, nec teneri ad explicandum numerum perſonarum. 1. Eum, qui unica exploſione bombardæ plures occidit. 2. Qui unico actu plures mulieres concupiſcit. 3. Qui unico actu detractionis plures læſit. 4. Qui unico actu malo pluribus ſcandalum dedit. 5. Qui unico actu bona multorum ſurripuit. 6. Qui ſimul circa plura ſub juramento mentitur.

3747 Dices: Qui unico actu plures baptizat, *ut in num.* 2988. plura numero baptiſmata perficit: igitur, qui unico actu plures homines occidit, aut unico actu plures mulieres concupiſcit, plura numero peccata committit.

Reſp. Diſparitatem eſſe, quia *ex n.* 2991. homo eſt ſubjectum baptiſmi, & ideo, ſi unico actu baptizentur plures homines, tot numero erunt baptiſmata, quot homines, ob recenſitam rationem: quia concreta accidentalia multiplicantur numero ad multiplicationem numericam ſubjectorum: reſpectu autem actus occiſionis, & actus concupiſcentiæ, homo, & mulier non eſt ſubjectum, ſed terminus, & objectum; & quia ex oſtenſis ab objecto actus ſpeciem ſumit, non numerum, ideo, qui unico ictu plures occidit homines, aut unico actu plures concupiſcit mulieres, non tot numero peccata committit.

3748 In his tamen caſibus, & ſimilibus non ſufficit dicere, *uno actu commiſi homicidium, ſemel concupivi conjugatam, &c.* quia ſic non fatetur peccatum, quod commiſit; ſed debet in plurali dicere, *ſemel occidi plures, ſemel concupivi plures conjugatas*.

3749 Item adverti debet, an numerus objectorum ſit excedens, ut notabititer aggravet; quia tunc eſt aperiendus, juxta dicta *a n.* 3141.

3750 Inſuper qui unico voluntatis actu ſtatuit omittere divinum officium per menſem, aut annum, vel jejunium per totam Quadrageſimam, non committit tot numero peccata, quot ſunt dies, ſed unum: unde ſufficit, ſi dicat, *habui voluntatem omittendi unius anni officium, frangendi jejunium per multum tempus, &c.* In caſu autem, quo dictum actum voluntatis executioni mandaret non recitando, non jejunando, &c. ſingulis diebus, tunc quolibet die unum novum peccatum patraret, ratione omiſſionis externæ officii, & actus externi fractionis jejunii.

Ratio eſt. 1. Quia ſingulis diebus recitare poſſet, & jejunare. 2. Quia actus illi externi ſunt actus diſparati, omnino conſummati, & completi, quorum unus ſecundum exiſtimationem moralem prudentum non facit unitatem moralem cum alio; ſicut enim unius diei recitatio non ordinatur ad aliam, ita una omiſſio recitationis quoad unum diem non ordinatur ad aliam.

3751 E contra, qui eodem die omittit recitare plures

res horas, unum numero peccatum committit, & non tenetur numerum horarum exprimere, quia in officio unius diei una hora ordinatur ad aliam: adeoque omnes conflant unum officium diurnum. Leander *citat.* His præmiſſis.

3752 Dico 1. *Diſtinctio numerica peccatorum deſumitur ex diſtinctione numerica actuum voluntatis moraliter interruptorum.* Ratio eſt; quia peccata ſunt concreta accidentalia, quæ multiplicantur numero ad multiplicationem ſubjectorum; & cum præcipuum ſubjectum malitiæ formalis peccati ſit actus voluntatis, ſequitur quod ad multiplicationem numericam actuum voluntatis, cujuſmodi ſunt actus moraliter interrupti, multiplicentur numero peccata, tam illa quæ ſolum conſummantur interius in voluntate, quam illa quæ conſummantur exterius per alias potentias; quoniam nullus haberi poteſt actus bonus, vel malus, niſi ab ipſa voluntate elicitive, vel imperative procedat.

3753 Difficultas eſt in aſſignando, *quandonam actus voluntatis interni moraliter interrumpi cenſeantur?* Canus vult non interrumpi, niſi per actum contrarium: ſic volens fornicari Berta, ſi ab hac voluntate ceſſet per aliquam diſtractionem, aut ſomnum, v. gr. noctis, & poſtea, quando advertit, eamdem voluntatem amplectatur, non tenetur has renovationes explicare, quia cenſentur moraliter unus actus, & ſolum ſunt plures numero materialiter, & phyſice.

3754 Filliuc. addit, interrumpi etiam per liberam ceſſationem ab illo.

Diana addit, interrumpi etiam per quamcumque ceſſationem involuntariam, nempe ſomnum, &c.

Maſtr. inquit, actus voluntatis tunc cenſeri moraliter interruptos, quando nec formaliter, nec virtualiter perſeverant in aliquo effectu.

Tambur. aſſerit, actus voluntatis phyſice interruptos ob diſtractionem, negotia, ſomnum &c. accipere unitatem moralem a permanentia habituali malæ cogitationis, ratione cujus permanentiæ animus illius peccatoris ſemper eſt affectus, & promptus ad cogitationes illas malas; niſi interruptio phyſica ſit tanta, ut non cenſeatur adeſſe dicta permanentia, ſed evanuiſſe; ut ſi habenti voluntatem occidendi inimicum ſuperveniat interruptio plurium menſium, aut mortalis infirmitas, ſi poſtea voluntatem occidendi reaſſumat, diſtinctus actus cenſetur, & cum priori non continuatus.

3755 In harum opinionum varietate illud certum eſt, actus voluntatis moraliter interrumpi per retractationem, ſeu voluntatem contrariam.

3756 Dico 2. *Diſtinctio numerica peccatorum etiam deſumitur ex diſtinctione numerica actuum externorum moraliter interruptorum.* Ratio eſt eadem, quia actus externi moraliter interrupti ſunt plures numero moraliter diſtincti actus, ac proinde numero diſtincta peccata.

3757 *Explicatur aſſertio*: actus externi ſunt duplicis generis, *Ordinati* ſcilicet, aut *Diſparati*.

ACTUS ORDINATI

3758 AD unum numero actum, ſeu finem principalem, ut ſi quis, ad hoc ut inimicum occidat, ut puellam obtineat, per plures menſes parat inſidias, adhibet media, &c. omnes illi actus non ſunt peccata diſtincta ab ipſo actu finali, ſed unum peccatum, quia unitatem numericam ſumunt ab ipſo actu finali; unde effectu ſecuto, ſufficit dicere, ſemel fornicatus ſum, homicidium commiſi. Solum adverti debet, an aliquis ex illis actibus contineat malitiam ſpecificam, a malitia actus finalis diſtinctam, verbi gratia malitiam ſcandali, &c. ut de circumſtantiis dictum eſt; quia tunc talis actus eſt ſpecialiter aperiendus utpote mutans ſpeciem.

3759 Hinc colliges 1. oſcula, tactus, verba impudica, & alios actus copulam præcedentes, comitantes, & ſubſequentes, unum numero peccatum integrare cum actu principali, nempe cum copula, quæ ſola eſt explicanda, quia omnes hujuſmodi actus ordinantur ad unum actum principalem, ut diſpoſitiones, partes, complementa, aut appendices operis.

3760 2. Qui obtinuit finem, non tenetur actum voluntatis, & decretum illud procurandi exprimere, niſi fuerit moraliter interruptus; ſed ſufficit, ipſum peccatum conſummatum fateri, ver. gr. copulam. Si autem finem non ſit aſſecutus, ſufficit, ſi dicat, ſe procuraſſe homicidium, puellæ copulam, &c.

ACTUS DISPARATI

3761 SUnt, quorum unus non dependet ab alio; ut ſi quis nunc blaſphemat aut concupiſcit puellam, & hinc ad horam iterum blaſphemat, aut concupiſcit puellam, independenter tamen a primo actu.

3762 De iſtis loquendo, ſi fiant eodem impetu, & calore, ſeu ſi poſteriores fiant ex vi prioris, cenſentur moraliter continuati, & conſtant unum numero peccatum. Si vero non fiant eodem impetu, & calore, ſeu ſi poſteriores non dependeant a priori, cenſentur moraliter interrupti, & plura numero peccata: tales regulariter cenſentur, ſi multum intermediet temporis, verbi gratia, ſi inter unam, & aliam blaſphemiam intermediet hora: Tunc ſi adſit dubium, debet exprimi tempus.

3763 Hinc reſolves, unum numero peccatum committere eum, qui uno impetu, & eodem calore plures, etiam aliqua interruptione phyſica intercedente, inimicum percutiat, blaſphemet, pejeret, detrahat; & Confeſſarium, qui in mortali ſucceſſive plures confeſſiones audit, unam poſt aliam.

3764 E contra, qui plures ſucceſſive occidit, vel eadem nocte plures fornicationes habuit, etiam cum eadem muliere, & voluntate continuata per totam noctem fornicandi, debet numerum occiſionum, & fornicationum exprimere, quia tot numero peccata committit. Similiter Sacerdos die Natalis Domini tres Miſſas in mortali celebrans, tria ſacrilegia committit; Diana *part. 12. tract. 1. reſol. 2.* Leander hic *tract. 5. diſp. 8. §. 3. quæſt. 9. 10. & alibi.*

3765 Quorum ratio eſt, quia quando actio habet terminum definitum, & limitatum, in quo completur, & terminatur, multiplicata actione, multiplicantur numero peccata; minime, quando non habet terminum definitum. Prioris generis, ſecundum prudentem, & communem hominum exiſtimationem, eſt plures fornicationes ſucceſſive habere ſub uno voluntatis imperio, aut tres Miſſas die Natalis in mortali celebrare, quia ſunt actus omnino conſummati, non facientes inter ſe unitatem moralem. Poſterioris vero generis ſunt auditiones plurium confeſſionum, quia fiunt ſeorſim a Confeſſario per modum unius, & judicia illa moraliter exiſtimantur uniri.

Tum quia confeſſiones plurium excipiuntur (ut ita dicam) uno impetu, & calore, una nempe aſſiſtentia, ac proinde cenſentur actiones moraliter unitæ.

De fornicationibus ſpecialiter patet, quia una copula eſt terminus completus, & conſummatus; nam non eſt via ad aliam, ſed potius impedimentum; hinc alia non pendet a priori, ſed a perverſa voluntate peccatoris.

3766 Ex dictis concluditur regula univerſalis, hoc eſt, diſtinctionem numericam peccatorum deſumendam eſſe ex diſtinctione numerica actuum moraliter interruptorum.

CAPUT VII.

De ſeptem vitiis Capitalibus.

3767 1. S*Uperbia eſt appetitus inordinatus propriæ excellentiæ*, Quatuor ſunt ejus ſpecies. 1. Cum

quis exiſtimat habere a ſe bona gratiæ, naturæ, & fortunæ. 2. Cum cognoſcit habere a Deo ea bona, ſed ex ſuo merito, & juſtitia. Utraque eſt ex genere ſuo mortalis, & non excuſatur, niſi ob inconſiderationem. 3. Cum cæteris deſpectis, appetit videri, quod habet; quæ eſt mortalis, ſi aliorum deſpectus ſit notabilis. 4. Cum jactat ſe habere, quod non habet, de qua modo.

3768 *Jactantia*, eſt mortalis, vel venialis juxta qualitatem rei, de qua quis ſe jactat: & 1. jactantia de bono, etiamſi ſit de re falſa, eſt ex ſe venialis, mortalis vero per accidens, ſi fiat cum notabili contemptu, aut damno aliorum, ut fuit jactantia *Phariſæi* Luc. 18. 2. Jactantia de peccato commiſſo eſt mortalis, ſi peccatum eſt mortale. Non tenetur quis explicare ſpeciem peccati, de quo ſe jactavit, niſi cum jactantia interveniat gaudium, aut complacentia de illo. Leander hic *n. 5. diſp. 8. §. 3. quæſt. 22.* Diana *part. 3. tract. 4. reſ. 161.* ſed ſufficit dicere: *Laudavi me, aut glorificatus ſum de peccato mortali*; quia tota malitia jactantiæ conſiſtit, quod ad gloriam apud homines captandam aſſumit quis pro medio peccatum, ad quem finem materialiter ſe habet, quod peccatum ſit hoc, vel illud.

3769 Narrare peccatum commiſſum non ob jactantiam, aut approbationem, ſed ex levitate ratione ſimplicis relationis, eſt veniale: *v. n.* 2285.

3770 *Filiæ ſuperbiæ*, ſunt vanagloria, præſumptio, & ambitio.

3771 *Vanagloria*, eſt cupiditas inanis gloriæ, eſt ex genere ſuo venialis. Poteſt fieri mortalis per accidens, ut jactantia: *v. n.* 2706.

3772 *Præſumptio*, eſt appetitus aggrediendi aliquid ſupra vires. Regulariter eſt venialis.

3773 *Ambitio*, eſt inordinatus appetitus dignitatis, & honoris non debiti, vel debito majoris. Eſt ex genere ſuo venialis; fit mortalis, vel ratione materiæ, ut ſi ambias officium, quo notabiliter es indignus; vel ex circumſtantiis, ut ſi modo, vel medio mortaliter malo, puta per ſimoniam; vel ratione damni, quod proximo inferatur; vel ſi ſit cum notabili aliorum contemptu.

Moderate appetere, & acceptare honorem convincentem, & ob honeſtum finem, atque etiam juxta rationis taxam firmiter impedimentis reſiſtere, & pericula aggredi, quæ ejus conſecutionem impediunt, non eſt actus ſuperbiæ, aut ambitionis, ſed magnanimitatis.

3774. 2. *Avaritia eſt inordinatus divitiarum appetitus.* Eſt ex genere ſuo venialis; fit mortalis, ſi ejus cauſa tranſgrediatur quis in materia gravi divina præcepta.

3775. 3. *Luxuria eſt inordinatus appetitus venereorum.* Eſt ex genere ſuo mortalis: de ea *in 6. præc. Decal.*

3776. 4. *Ira eſt appetitus inordinatus vindictæ.* Eſt ex genere ſuo mortalis: *de ea a n.* 295.

3777 5. *Gula eſt inordinatus appetitus cibi, & potus.* Eſt venialis ex genere ſuo; fit mortalis. 1. Si fiat in tanto exceſſu, ut quis violet jejunia Eccleſiæ. 2. Si gula fiat notabiliter ineptus ad functiones, ad quas ſub mortali tenetur. 3. Si inde graviter, & advertenter ſuæ ſaluti noceat.

3778 In hac materia fuit damnata ab Innoc. XI. ſequens propoſitio 8. *Comedere, & bibere uſque ad ſatietatem ob ſolam voluptatem non eſt peccatum, modo non obſit valetudini; quia licite poteſt appetitus naturalis ſuis actibus frui.*

3779 Quæ propoſitio tria puncta continet, quæ ſeorſim, & ſigillatim ſunt ex genere ſuo venialia, & multo magis ſimul unita.

3780 Et 1. Peccatum eſt, *comedere, & bibere uſque ad ſatietatem*, videlicet *immoderate*, quia comeſtio, & potus ſunt ordinata a natura ad vitam conſervandam; adeoque id, quod eſt illi ſuperfluum, a recta ratione deviat, & inde eſt peccatum.

2. Eadem ratione peccatum eſt, ſi id fiat ob ſolam voluptatem, quia qui ſic comedit, comedit more brutali, pervertendo ordinem a natura inſtitutum, ut in ſimili dixi *n.* 2280. Non peccat autem, qui moderate comedit ob voluptatem, eam ſaltem virtualiter ordinando ad neceſſariam vitæ ſuſtentationem: quia tunc non habet voluptatem pro fine principali & unico, ſed pro fine ſubordinato, vel pro medio ad finem principalem ſuſtentationis conſequendum, juxta illud, *Quod ſapit, nutrit*; & ſic non pervertit naturæ ordinem. Ita fere diſcurrit Cardenas *diſp. 6. Propoſ.* 8. qui addit, quod comedens ob voluptatem, ſi moderate comedat, virtualiter pro fine principali ſuſtentationem intendit, quia ſuperfluo cibo non utitur, ſed neceſſario ad ſuſtentationem, adeoque non ob ſolam voluptatem comedit.

3781. 3. Quamvis *licite poſſit appetitus naturalis ſuis actibus frui*, id eſt verum, ſi fruatur, ac complaceat moderate, & non pervertendo ordinem, & finem, ad quem actus eſt a natura inſtitutus. Quoniam (ut ait D. Thom.) *Omnia delectabilia habent pro regula neceſſitatem congruentiæ*; ac proinde aſſumi debent ſecundum finem proprium, ad quem ſunt a natura ordinata; ſic *concentus muſicalis*, eſt ordinatus ad lætitiam, aut ad naturam applicationibus defatigatam ſublevandam. *Odorifera* ad capitis confortationem, aut tetri odoris vitationem: adeoque appetitus naturalis hominis eis immoderate, aut ob ſolam voluptatem, & delectationem, ſine peccato veniali frui non poteſt.

3782 *Ebrietas* eſt, qua quis violenter, & modo innaturali ob voluptatem, aut ingluviem, ſcienter ſe uſu rationis privat. Eſt ex genere ſuo mortalis, quia eſt gravis Dei injuria, ejus imaginem ſic deturpare. Et quamvis Leſſius cum aliis apud Arſdekin *tom. 2. pag. 149. quæſt.* 12. putet, licitum eſſe inebriare alium per modum neceſſariæ medicinæ, aut ad impediendum grave malum, v. gr. homicidium, ad quod patrandum erat ille determinatus; verius puto cum Arſdekin non licere, quia ebrietas formalis eſt ab intrinſeco mala, cum privet hominem modo innaturali uſu rationis, & reddat ſimilem bruto. Malum autem poteſt alia via impediri per potionem ſomniferam, quia ſomnus eſt naturalis.

6. INVIDIA: *vide n.* 315.

3783 7. A*Cedia*, ex D. Thom. *Eſt faſtidium ſpiritualium rerum.* Unde importat quoddam tædium bene operandi juxta illud Pſalm. 118. *Dormitavit anima mea pro tædio.* Eſt ex genere ſuo mortalis opere conſummato. Venialiter peccat, qui tædio & faſtidio ſe afficit ſuper jejunio, aut auditione ſacri, &c. non quia bona ſunt, & utilia animæ, ſed ob incommodum corporis; illa tamen, ſi ſint præcepta, in executione implet. Maſtrius *diſ. 15. n.* 144.

CAPUT VIII.

De Indulgentiis.

3784 INdulgentia, *eſt remiſſio pœnæ temporalis extra Sacramentum per applicationem ſatisfactionis Chriſti, & Sanctorum, virtute clavium*: *vide num.* 3179.

3785 Indulgentia, alia eſt *plenaria*, quæ remittit totam pœnam Purgatorii, quia ſatisfacit pro tota pœna temporali peccatis præteritis debita.

Hinc non poteſt quis unico actu plures Indulgentias plenarias lucrari, quia cum per unam tota remittatur pœna, per alias nil obtinetur; ſed tunc omnes ſimul ad integrum effectum concurrunt. Gobat *tom. 2. part. 1. cap. 13. n.* 209.

Alia eſt partialis unius anni, ſeptem annorum, &c. pro qua ſciendum eſt, quod antiquitus ſecundum Ca-

nones aliquibus peccatis gravioribus imponebatur pœna; v. gr. jejunium, aut aliud, facienda per tot annos, quadragenas dierum, &c. ſingulis diebus, aut hebdomadibus, &c. Hoc ſuppoſito, quando conceditur Indulgentia partialis unius anni, centum annorum, plurium quadragenarum, &c. per id non deſignantur totidem anni, aut dies de pœnis Purgatorii, ſed totidem anni, aut dies de pœnitentiis per ſacros Canones injunctis; adeoque Indulgentia centum annorum tantum tollit durationis Purgatorii, quantum tolleret pœnitentia centum annorum per ſacros Canones impoſita: quanta autem hæc ſit, nemini notum eſt, niſi Deo.

3786 Ad Indulgentiam lucrandam ſufficit intentio virtualis. Diana *part. 4. tract. 4. reſol. 24.* Leander *de Sacr. tract. 5. diſp. 14. qu. 37.* & alii apud Arſdekin *tom. 1. pag. 241. num. 13.* tenent, quod ille, qui Indulgentiam ignorat, adhuc illam lucretur, ſi opus injunctum exequatur, ob intentionem implicitam, qua, ſi ſciret, vellet lucrari. Quolibet mane in Præparatione Miſſæ proteſtari ſoleo, me intendere lucrari, tam pro me, quam pro defunctis, Indulgentias omnes, quas mediante eo ſacrificio lucrari poſſum.

3787 Per Indulgentiam remittitur pœnitentia ſatisfactoria a Confeſſario impoſita, ſed non pœnitentia medicinalis; & tunc non tollitur præceptum per ejus abrogationem, ſed per materiæ ſubtractionem.

3788 Indulgentia non remittit culpam, neque pœnam peccato veniali debitam, non remiſſa culpa: quia pœna non poteſt remitti non remiſſa culpa.

3789 Qui eſt conſecutus Indulgentiam, debet eſſe in gratia, ſaltem dum ultimum opus facit. In Indulgentia pro defunctis, requiritur quod ipſe defunctus, & non operans ſit in gratia, quia Indulgentia habet valorem ex opere operato, & ille, non iſte, eſt eam conſecuturus.

3790 In Indulgentiis attendenda ſunt opera injuncta, & conditiones, *quia tantum valent, quantum verba ſonant*: & licet poſſit dari parvitas materiæ, conſultius eſt exacte opera injuncta exequi.

Quando apponitur, *quod ſit confeſſus, & contritus*, attendi debent verba: ſi enim ex illis colligatur, Pontificem velle ſtatum gratiæ, tunc non erit neceſſaria confeſſio, ſi quis cognoſcat ſe in gratia; erit autem neceſſaria, ſi exigatur tamquam conditio.

3791 Indulgentia conceſſa alicui Eccleſiæ, ſi Eccleſia paulatim, aut ſimul tota deſtruatur, & ſic paulatim, aut mox reædificetur, remanet Indulgentia; quia Indulgentia non datur loco ſimpliciter, ſed Eccleſiæ, quæ eſt moraliter eadem. Et pariter Eccleſia, ſi de uno in alium locum reædificetur Superioris auctoritate, ſuas ſecum fert Indulgentias, ſi eumdem ſervet titulum, & Patronum. Quod ſi non reædificetur, etiam ſi id fiat poſt longum tempus, Indulgentias amittit, Gobat *tom. 2. tract. 4. part. 2. cap. 6. n. 302.* Diana *part. 6. tract. 7. reſ. 32.*

3792 Indulgentiæ debent executioni dari gratis, nam a Summis Pontificibus in Brevibus ſolet apponi clauſula irritativa: *Præſentes nullæ ſint, ſi aliquid pro ſcriptura, præſentatione, publicatione, aut executione detur, vel ſponte oblatum recipiatur.* Quod late advertit Diana *part. 5. tr. 13. reſ. 71.* ubi refert mandata Regis Catholici pro obſervantia.

QUÆRES.

3793 *An tranſlato feſto, transferatur quoque Indulgentia?*

RESp. transferri, ſi transferatur feſtum non ſolum quoad Officium, verum etiam quoad forum, hoc eſt quoad abſtinentiam a ſervilibus; ſi Indulgentia ſit conceſſa, non affixa determinatæ diei talis menſis, ſed pro die Feſto Sancti. Non transferri vero, ſi feſtum transferatur ſolum quoad Officium. Gobat *tom. 2. tract. 4. part. 2. cap. 7. a nu. 323.* Diana *part. 6. tr. 7. reſol. 31.* Lezana, & alii apud ipſos.

Ratio deſumitur ex intentione Legislatoris, nempe Summi Pontificis; Indulgentia namque, ut conſtat ex Bulla 14. Clem. IV. & ex 34. Pii V. datur in uſum & devotionem populi, atque in feſti ſolemnitatem: Populus autem non attendit ad officium, ſed ad id, quod eſt publicum, nempe ad feſti ſolemnitatem quoad forum, cui maxime confert Indulgentia. Ex quo fit, quod tranſlato feſto non ſolum quoad officium, ſed etiam quoad forum, transferatur Indulgentia, ſi talis tranſlatio non fiat voluntarie, ſed juxta Rubricas, & ritum Eccleſiæ: non transferatur vero indulgentia, ſi feſtum transferatur ſolum quoad officium.

3794 Et quamvis ſit privilegium, ſeu declaratio Pontificum, ut in feſtis Primariorum Sanctorum Religionum, Indulgentia transferatur una cum feſto, ut præſertim Gregor. XIII. apud Peyr. & Gobat cit. conceſſit pro feſto S. Franciſci de Paula; modo non eſt recedendum a dictis; quia nunc temporis hujuſmodi feſta non erant ſolum quoad officium, verum etiam quoad forum, ſeu cum abſtinentia a ſervilibus; non ſic modo poſt Urban. VIII. qui numerum feſtorum quoad forum reſtrinxit, & moderavit.

Ac proinde ſervanda ſunt Decreta Sacr. Congregat. Rituum de die 30. Septembris 1679. & 10. Junii 1690. relata in Rubricis particularibus noſtri Breviarii *tit. 10. num. 109.* quibus diſponitur, quod tranſlato feſto, minime transfertur ipſa Indulgentia.

INDULGENTIA PORTIUNCULÆ.

3795 DIe 2. Auguſti in Eccleſiis Religionis Seraphicæ applicari etiam poteſt pro defunctis. Ita eſt noviſſime declaratum, & conceſſum per Breve Innoc. XI. anno 1687.

3796 Item in Eccleſia Sanctæ Mariæ Angelorum prope Aſſiſium non ſuſpenditur ibi per annum ſanctum, ex Brevi Innocent. X. 5. Julii 1650. Clem. X. 12 Novembris 1574. & Innoc. XII. 21. Auguſti 1699. In aliis vero Eccleſiis, & locis Ordinis, ſuſpenditur pro vivis, minime pro defunctis: vide infra *n. 3835.*

3797 Inſuper in recenſita Eccleſia Sanctæ Mariæ Angelorum prope Aſſiſium eſt perpetua quolibet anni die, per Breve Innoc. XII. ſub die 28. Auguſti 1695. tenoris ſequentis:

INNOCENTIUS PAPA XII.
Ad perpetuam rei memoriam.

REdemptoris & Domini noſtri Jeſu Chriſti vices, licet immeriti, gerentes in terris, cœleſtium munerum theſauros, quorum diſpenſationem humilitati noſtræ commiſit Deus, fideli, prudentique liberalitate libenter erogamus, ſicut pia ſublimium Principum præclaris in Eccleſiam Dei meritis fulgentium, ac Religioſorum virorum propriæ alienæque ſaluti laudabiliter incumbentium vota poſtulant, & Nos ad augendam, fovendamque fidelium pietatem profuturam in Domino arbitramur. Itaque ſpirituali Chriſti fidelium ad Eccleſiam Sanctæ Mariæ Angelorum nuncupatam, Domus Fratrum Ordinis Minorum Sancti Franciſci de Obſervantia nuncupatorum, prope, & extra muros Civitatis Aſſiſien. aſſidue (ut accepimus) ex univerſi Chriſtiani Orbis partibus devotionis cauſa confluentium conſolationi, atque animarum ſaluti, quantum cum Domino poſſumus, benigne conſulere, necnon dilecti filii Bonaventuræ Poerii Miniſtri Generalis dicti Ordinis ſupplicationibus, etiam totius Ordinis prædicti nomine, Nobis ſuper hoc humiliter porrectis, quibus piæ, atque enixæ plurium orthodoxorum Principum preces in idipſum tendentes acceſſere, favorabilem aſſenſum præbere cupientes, ac de Omnipotentis Dei Miſericordia, & Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum

rum ejus auctoritate confiſi, omnibus utriuſque ſexus Chriſti fidelibus ad Eccleſiam ſupradictam, ſicut præmittitur, confluentibus, qui illam vere pœnitentes, & confeſſi, ac Sacra Communione refecti, in quocumque anni die devote viſitaverint, & ibi pro Chriſtianorum Principum concordia, hæreſum extirpatione, ac Sanctæ Matris Eccleſiæ exaltatione pias ad Deum preces effuderint, plenariam omnium peccatorum ſuorum indulgentiam, & remiſſionem miſericorditer in Domino concedimus. Præſentibus perpetuis futuris temporibus valituris. Volumus autem, ut earumdem præſentium litterarum tranſumptis, ſeu exemplis, etiam impreſſis, manu alicujus Notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo perſonæ in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides ubique locorum habeatur, quæ ipſis præſentibus haberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem ſub Annulo Piſcatoris die 8. Aug. 1695. Pontificatus Noſtri Anno quinto.)

J. F. Card. Albanus.

3798 Eamdem Indulgentiam quotidianam conceſſit viſitantibus Eccleſiam S. P. Franciſci Conventualium Civitatis Aſſiſii Innoc. XII. *per Breve, Commiſſæ nobis.*

QUÆRES I.

3799 *An indulgentia Portiunculæ in aliis Eccleſiis Ordinis poſſit pro eo die lucrifieri toties quoties?*

CErtum eſt, quod ſtando in jure, non apparet talis extenſio; nam indulgentia illa lucrifit toties quoties, quæ eſt conceſſa perpetua ſimpliciter abſque præfixione diei; quæ vero eſt affixa diei, non lucrifit, niſi ſemel eodem die, ut ſtatuitur in Decret. Innocent. XI. de Apocryphis Indulg. modo adducendo. Indulgentia autem Portiunculæ ſolum eſt primi modi Aſſiſii, alibi eſt ſecundi modi.

Nec in diplomatibus, quibus dicta Indulgentia plenaria a Summis Pontificibus conceditur aliis Eccleſiis Ordinis, apponitur particula *ad inſtar.*

3800 Si ſtemus autem praxi, fideles putant in cunctis Eccleſiis Ordinis pro die ſecunda Auguſti lucrifieri toties quoties, ad inſtar Indulgentiæ Aſſiſii; unde eam diem in continuis viſitationibus inſumunt: quod vidi practicari etiam Romæ, nedum a ſimplicibus, verum etiam a viris doctis, & Primatibus; unde hæc Indulgentia ubique nuncupatur Portiunculæ; qua ſtante praxi, & conſideratione, quod hæc Indulgentia ſit extraordinaria, utpote quæ ortum habuit a Chriſto Redemptore, cauſam habet Religio confugiendi ad pedes Summi Pontificis pro expreſſa conceſſione, ſicut conceſſum dicitur pro Indulgentia S. Franciſci de Paula die ſecunda Aprilis.

3801 Modo tamen adeſt Decretum S. Congr. quo diſponitur, *ſervandum eſſe ſolitum*, apud Matthæucci *tom. 2. pag. 100. ver. Indulg.* ut ſequitur.

Eminentiſſ. & Reverendiſſ. Domini.

(Epiſcopus Labacenſis a parte Imperii Orator Devotus, EE. VV. humiliter exponit, quod non obſtante Decreto Innocentii XI. de Apocryphis Indulgentiis ſub die 7. Martii 1674. quo declaravit, ſemel dumtaxat in die plenariam Indulgentiam in certos dies Eccleſiam viſitantibus conceſſam lucrifieri, pergunt Fratres Ordinis Sancti Franciſci Reformatorum Provinciæ Carnioliæ populo perſuadere, Indulgentiam pro die ſecunda Auguſti, de Portiuncula nuncupatam, eorum Eccleſiam viſitantibus conceſſam, toties, quoties, eadem die lucrifieri poſſe.

Cum autem hujuſmodi abuſus ad Summ. Pontificem ab Ordinariis deferri jubeat Sac. Congr. Conc. Trid. *ſeſſ. 25. de reform. c. 1.* in Decreto de Indulgentiis.

Idcirco Orator quærit, & declarari petit, an præfata Indulgentia, de Portiuncula nuncupata, etiam comprehendatur ſub Decreto, & declaratione Fel. Mem. Innocentii XI. ſupradicto. Pro qua gratia, &c.

Die 17. Julii 1700. Sacra Congregatio Eminentiſſimorum S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, audita relatione Procuratoris Generalis, & Miniſtri Provincialis, cenſuit ſervandum eſſe ſolitum, apud impreſſorem Cameralem.)

3802 Pro Eccleſiis S. Mariæ Angelorum: *v. n. 3806.*

QUÆRES II.

3803 *Quomodo ſit intelligendum* ly *toties, quoties?*

PLures tenent, eſſe intelligendum, ut viſitationes pro eodem die ſint, ſive moraliter interruptæ, ſive continuatæ; quia favores ſunt ampliandi.

3804 Alii docent, viſitationes debere eſſe moraliter interruptas, ut inter unam, & aliam viſitationem, aliquod mediet opus, & interpolatio. Afferunt exemplum in humanis: ſi quis enim, poſtquam Principem inviſit, ſtatim, & per plures vices abſque interpolatione ad inviſendum rediret, tales viſitationes plus ſaperent riſus, aut ſtomachi, quam prudentiæ.

3805 Si, quid ſentiam, ſcire cupis: Dico ſecundum plus ſapere prudentiæ humanæ; primum plus pietatis, ac ſimplicitatis. Scio tamen cum S. Job c. 10. *Deo non eſſe oculos carneos, nec ſicut videt homo, illum videre.*

PRO COMMUNICATIONE INDULGENTIARUM.

3806 IN Ordine Minorum de Obſervantia adeſt Bulla Innoc. XII. die 15. Decembr. 1695. apud Rubricas particulares noſtri Breviarii novi, ut ſequitur.

(Innocentius Epiſcopus, &c. ſalutem, &c. Sua Nobis Dilectus Filius Fr. Franciſcus Diaz a Sancto Bonaventura, Sacrarum Congregationis Indicis, Rituum, & ſuper Diſciplina, ſeu Reformatione Regularium Conſultor, ac Miſſionariorum diverſarum Provinciarum Ordinis Fratrum Minorum Sancti Franciſci Familiæ Ultramontanæ Procurator petitione monſtravit, quod alias ad ipſius inſtantiam, a fel. rec. Innoc. Papa XI. Prædeceſſore noſtro, Litteræ in forma Brevis, ſub die 5. Septembr. de anno Domini 1686. emanarunt, in quibus confirmata reperitur Communicatio Privilegiorum, & Indulgentiarum, etiam Plenariarum, uſque tunc non revocatarum, inter Eccleſias, Loca, Confraternitates, Congregationes, Ordines, & Perſonas utriuſque ſexus, obedientiæ, vel directioni Miniſtri Generalis Ordinis Fratrum Minorum S. Franciſci ſubjectas, a pluribus Romanis Pontificibus, ipſius Innocentii, & Noſtris etiam Prædeceſſoribus, eiſdem per diverſa privilegia conceſſa, a qua communicatione, prout iteratis vicibus a Sede Apoſtolica extitit declaratum, reſultare dignoſcitur, quod quando decoratum reperitur Altare unius loci, vel una Eccleſia, aut una Confraternitas, ſeu quævis Congregatio, Ordove aliquarum e dictis perſonis aliqua Indulgentia, ſive Plenaria, ſive non, applicabili per modum Suffragii, vel non applicabili pro animabus Purgatorii, ad favorem earumdem tantum perſonarum, vel omnium ſimul Chriſti fidelium conceſſa, minime tamen revocata, qui in eo Loco, Altari, vel Eccleſia Confraternitatum, in diebus in conceſſione expreſſis perfecerint, quod per eamdem conceſſionem fuerit præſcriptum: in omni Loco, Altari, vel Eccleſia, Confraternitatum, Congregationum, Ordinum, & Perſonarum præfatarum, eadem Indulgentia ab omnibus reſpective acquiratur, qui iiſdem diebus eaſdem ibi emiſerint diligentias, in conceſſione taxatas.)

QUÆRES

3807 *An ſtante prædicta mutua communicatione Privilegiorum, & Indulgentiarum Ordini noſtro conceſſa,*